

Promise

Voor Bijbels denken in de gezondheids(zorg) 33ste jaargang nr 1 (januari 2017)

In dit nummer:

Zien met je hart!
Orgaandonatie
Jezus of Boeddha?
Tatoeage

Zien wat God z met je hart

Inleiding

Een van de grootste problemen in persoonlijke levens, maar ook in gemeentes, is een gebrek aan geestelijke volwassenheid. Daardoor ontstaan vaak relatieproblemen en zelfs kerkscheuringen. Onvolwassenheid bij leden maar ook bij de leiding van kerken en christelijke instellingen hebben vaak desastreuze gevolgen. (1) In het boek 'Met vreugde man zijn' van Jim Wilder en andere boeken van het Life Model wordt het geestelijke ontwikkelingsproces uitvoerig besproken. (2) Zoals ik in een ander artikel beschreven heb, heeft de natuurlijke ontwikkeling in volwassenheid veel overeenkomsten met de geestelijke ontwikkeling. (3) In het Life Model worden 19 hersenvaardigheden genoemd die leiden tot duurzame en geestelijke en vreugdevolle veranderingen in relaties en karaktervorming. (4) Het bijzondere van het Life Model is dat het de groei in geestelijke volwassenheid op heel praktische manier uitgewerkt in gemeenschappen. In een pas uitgekomen boek van Chris M Coursey worden deze vaardigheden beschreven en beoefend. (5) Dit met het doel vrede en vreugde te vinden door je bewust te zijn van de nabijheid van God; in dit artikel wil ik vaardigheid 13: 'Zien wat God ziet, kijken met je hart' beschrijven vanuit mijn eigen studie op dit gebied.

Onvolwassenheid in het brein (6)

Hopeloosheid, chaos en reactief handelen karakteriseren onvolwassenheid. Het onvolwassen controlecentrum in het brein (prefrontale cortex) weet niet hoe en waar we onze aandacht op moeten richten en verspilt zo het meest waardevolle van ons brein, namelijk onze aandacht! Onvolwassenheid is gebouwd op slechte timing, het geeft aandacht aan de verkeerde dingen op de verkeerde tijd. Onvolwassenheid ontwikkelt zich doordat het taken die voor de ontwikkeling nodig zijn op een verkeerde tijd en volgorde probeert te verwerken. Met andere woorden, het is niet getraind en gesynchroniseerd in haar ontwikkeling. Een goede volgorde van training met

een goed getimedede introductie van zich ontwikkelende taken creëert hoopvolle en creatieve gedachten. Op deze manier richten onze hersenen hun aandacht om het probleem op te lossen, anders dan de vluchtweg van vermijding te kiezen. Slecht getimedede, ontwikkelende stappen leiden tot hopeloosheid en chaos. In plaats van volharding kiezen de hersenen ervoor om uit de problemen te ontsnappen, zonder ze op te lossen. Woorden worden verleidelijk om snelle resultaten te behalen en niet de weg van begrip te bewandelen. Onvolwassenen worden vaak geblokkeerd in hun reacties naar anderen of door omstandigheden. Sommigen geven te vaak toe, terwijl anderen te vaak tegenhouden. Met als gevolg dat de omstandigheden vaak bepalen wat hun aandacht krijgt, en wat voor hen belangrijk is. Door een tekort aan sturing, door bekrompenheid en hopeloze reacties zijn er veel specifieke vaardigheden, die ze in hun capaciteit missen.

De beste manier van een opgroeiend brein is een geleidelijke toename van complexiteit gedurende het leven. Als onze identiteit groeit, passen steeds meer delen van ons leven samen tot een geheel, en gaan

op een goed ingespeelde wijze samenwerken. We handelen en voelen ons 'binnenshuis' hetzelfde als 'buitenshuis' Toen we jonger waren, waren we verschillend op school, tijdens het spelen of thuis. We veranderen als we in de gaten gehouden worden. We waren bang als we voor een grote groep stonden of als onze kleren of haar in de war zat.

Stress, angst, schuld, verwarring en zorg zijn signalen dat onze identiteit niet coherent is. Als onze verklaringen voor wie we zijn, en hoe het leven werkt steeds wisselen afhankelijk van de situatie, zijn we inconsistent. Als er krachtige emoties in het spel komen leggen ze een geweldige druk op onze gebrekkige verklaringen van ons gedrag. Onze verklaringen werken niet langer in het voordeel, voor iets wat we niet meer kunnen ontkennen.

Dan zullen de twee helften van onze hersenen niet synchroniseren. Onze verklaringen (linkerhersen helft) zijn niet complex of consistent genoeg om onze ervaringen (rechterhersen helft) samen te brengen. Het probleem is te intens om te negeren. We voelen pijn en verwarring. Geconfronteerd met niet gesynchroniseerde hersenhelften zullen mensen altijd

iet, kijken

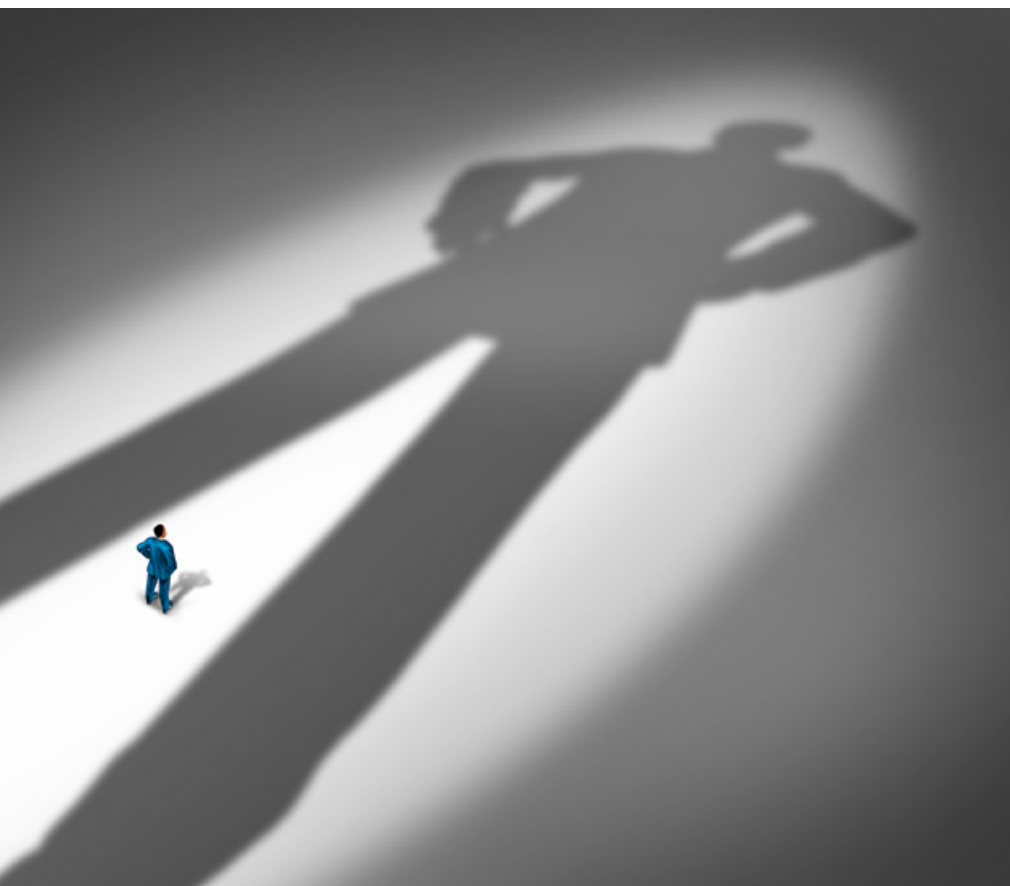
Stress, angst,
schuld, verwarring
en zorg zijn signalen
dat onze identiteit
niet coherent is.

meer proberen te geloven dan dat men waar kan maken. Daardoor worden ze vaak meer rigide, bekrompen, niet flexibel of dwangmatig. Anderen zullen proberen hun gedachten te synchroniseren door emoties en ervaringen. Synchroniseren houdt niet in dat we onze emoties en ervaringen onze hele realiteit laten worden, het betekent meer dat we de intrinsieke verklaringen van de realiteit proberen te bereiken. Door het synchroniseren van onze emoties leren we op de juiste manier te lijden en toch dezelfde consistente persoon te blijven, door alle toenemende moeilijke en complexe situaties heen. Paradoxaal is het dat zij die met hun emoties synchroniseren een betere structuur ontwikkelen dan zij die alleen hun gedachten structureren. Je denkt dan dat stress, schuld, angst en verwarring niet erg pijnlijk zijn en dat je gelijk hebt. Verreweg de meeste verbrokkelde identiteiten lijden

echter onder meer pijnlijke gesteldheden Groeien naar volwassenheid betekent dat de eisen die op ons afkomen 'gesynchroniseerd' zijn in onze ontwikkeling zodat we hoopvol, doelgericht en gecontroleerd blijven als we nieuwe vaardigheden aanleren. Elke fase van de ontwikkeling is het op de juiste wijze leren van nieuwe vaardigheden terwijl de ontwikkeling van deze nieuwe vaardigheden gesynchroniseerd moet zijn met de beste leeftijd die voor groei hiervoor nodig is. In plaats van steeds op anderen te reageren over onze omstandigheden, handelen we op een manier waar we ons zelf zijn en blijven. Onze controlecentra zijn goed getraind.

Mindsight. (Wat is je 'helikopterview?')

De psychiater Daniel J. Siegel heeft een baanbrekend boek geschreven over mindsight. (7) Mindsight is een nieuwe manier van kijken naar gedachten, brein, relaties en bewustzijn. Onze gedachten bepalen onze ervaringen en andersom. Daniel Siegel laat zien hoe we letterlijk onze hersenen opnieuw kunnen programmeren, zodat we anders leren denken en invloed uit kunnen oefenen op onze mentale en emotionele belevingen. Door middel van de methode die Siegel mindsight noemt, leer je van een afstand kijken naar je gedachten en gevoelens. (zelfreflectie) Zo creëer je volgens hem een nieuw bewustzijn. Hij spreekt onder andere over de driehoek van welzijn die gevormd wordt door de geest, het brein en relaties. Op zich een opmerkelijk boek.

Hoewel het zeker geen christelijk boek is, is Siegel ook op zoek naar de betekenis van de geest van de mens en zijn invloed op ons denken en onze gedragingen. Heel veel van de praktische voorbeelden van het boek zouden echter bijbels gefilterd kunnen worden, als we de geest van de mens definiëren bij christenen als het bewustzijn wat de mogelijkheid heeft te communiceren met Gods Geest. Vandaar uit zijn er werkelijk vernieuwende veranderingen mogelijk in een christenleven. Het probleem is herkenbaar, ook wij als christenen zitten vaak vastgeroest in een beperkt denken en begrip van onze persoonlijke geloofservaringen. Vanuit de bijbel herkennen we de grote lijnen van Gods plan met ons en de wereld. Vaak interpreteren we situaties en relaties vanuit ons eigen denken en vergeten dat het nu juist het kenmerk van christenen is dat we in gemeenschap met God verbonden zijn en met onze geest aan Gods Geest verbonden leven en in die zin steeds ons denken, voelen en gedragingen steeds meer moeten afstemmen op Hem. Een volwassen christen wordt naarmate hij met God wandelt steeds afhankelijker van Hem, in plaats van dat hij alle situaties en problemen alleen het hoofd kan bieden. In die zin heeft Siegel gelijk dat we soms moeten leren afstand te nemen van eigen denken. Bijbels vertaald: We moeten steeds meer leren ons bewust te zijn dat we ons af moeten stemmen op wat God zegt door de Heilige Geest, hoe we moeten reageren op

situaties en relaties en problemen. Hoe we zijn wil moeten zoeken en steeds fijngervoeliger worden, dan kan Hij ons denken en ons brein vernieuwen. Dat is ongeveer hetzelfde wat Coursey beschrijft als een vaardigheid om te leren zien wat God ziet, kijken met je hart.

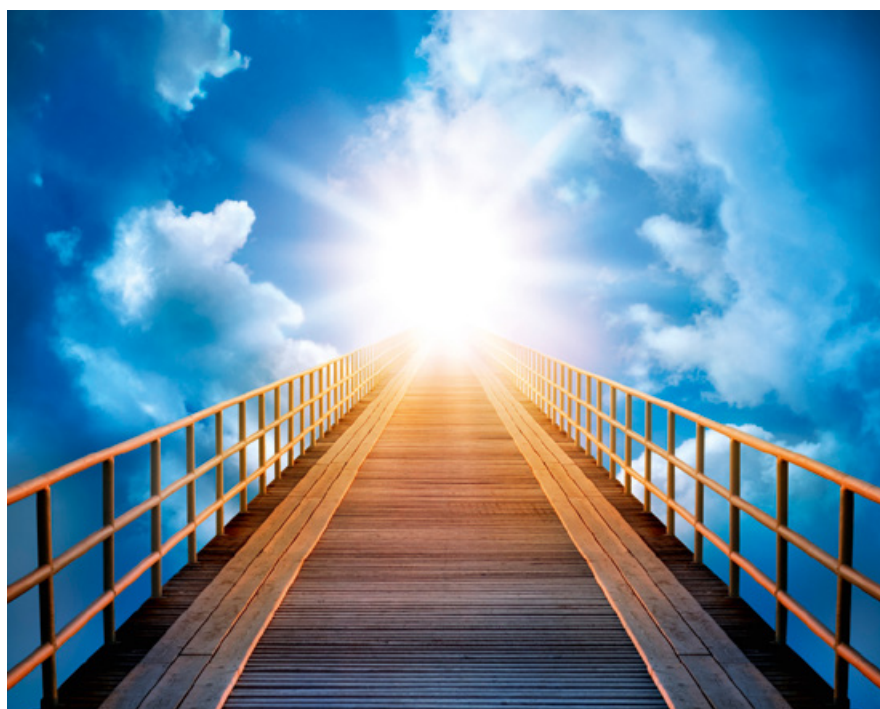
Bestaat er een realiteit?

Realiteit is tegenwoordig een veel besproken onderwerp. Men gelooft meer

vanuit een postmodernistisch denken in een perceptie van realiteit en nauwelijks in een bestaande realiteit. Elon Musk de promotor van de automatische elektrische auto en de organisator van een toekomstige Mars reis gelooft zelfs niet dat er een realiteit is, maar dat we leven in een simulatieprogramma zoals dat ook in de Matrix verfilmd is. (8) Ook in het Hindoeïsme leert dat we in een schijnwereld leven. (Maya) Maar de Bijbel leert dat er wel degelijk een reële wereld is, die door God geschapen is. Een wereld die we niet alleen met ons eigen verstand en zintuigen kunnen bevatten maar zoals in Hebr.11:1,3 staat: "het geloof legt de grondslag van alles wat we hopen, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien. Door het geloof komen we tot het inzicht dat de wereld door het Woord van God geordend is, dat dus het zichtbare ontstaan uit het niet-zichtbare." We kunnen de realiteit van de wereld zien als we verbonden zijn met de Geest die de wereld geschapen heeft. Daarvoor is het nodig dat we steeds contact zoeken met die Heilige Geest en ons in situaties, relaties en stress omstandigheden steeds op Hem richten. Dat gebeurt niet in een christenleven vanzelf maar is een vaardigheid die we moeten leren.

Bijbelse voorbeelden van waarneming en interpretatie

In 2 Kon6: 8-23 gaat het over Elisa's optreden in de oorlog tegen Aram. De koning van Aram dacht dat hij een verrader in zijn midden had die zijn oorlogstrategie verraadde aan de koning van Israël. Maar het was de profeet Elisa die in gebed met God steeds de plannen van de koning van Aram doorzag en de koning

en het volk Israël waarschuwde. De Arameeërs besloten Dotan, de stad waar Elisa verborgen was met een grote legermacht te omsingelen, met de bedoeling hem te doden. Toen de bediende van Elisa 's morgens opstond en naar buiten ging zag hij dat de stad was omsingeld door een leger met strijdwagens en paarden. Elisa zei: wees niet bang, we zijn met meer dan zij en hij bad of God de ogen van zijn knecht voor de werkelijke wereld wilde openen. Deze zag toen dat het leger van God dat Elisa beschermde veel groter was, hij zag dat de heuvels die Elisa omringden vol stonden met paarden en wagens van vuur.

Elisa zag de werkelijke realiteit, alleen door het contact met God. Toen ze Elisa wilde doden bad Elisa of de Heer hen wilde verblinden en leidde ze naar de andere stad in Samaria. Toen werden hun ogen weer geopend. Ze bevonden zich in de macht van de koning van Israël. Deze vroeg aan de profeet Elisa: zal ik ze doden? (Vs21) Dan blijkt de geestelijke volwassenheid van Elisa die zegt: "Nee dood hen niet, Hebt u ze soms met uw eigen wapens krijgsgevangen gemaakt, dat u hen zou doden? Zet hun een maaltijd voor, zodat ze kunnen eten en drinken en laat hen teruggaan naar hun heer. Vanaf dat moment deden de Aramese benden geen invallen meer in Israël. Door zijn communicatie met God komt Elisa tot het inzicht dat het leger van God veel groter is dan wat in de zichtbare wereld lijkt. Dat het op zijn gebed zichtbaar wordt is ten behoeve van zijn knecht, Elisa weet het wel, hij hoeft geen bewijzen. Hij vertrouwt op de Onzienlijke. En als deze zijn vijanden binnen zijn macht gegeven heeft, neemt hij weer een vreemde beslissing in de ogen van het gangbare denken in die tijd. Hij zegt dood hen niet, maar geeft hen zelfs te eten en laat ze daarna vrij. Dat is een besluit wat hij motiveert als zijnde van God, door zijn volwassen identiteit en vaardigheid om zijn stress en wereld te zien vanuit het perspectief van God geeft hij dit advies aan de koning van Israël. Doordat deze naar hem en God luistert en op bijzondere wijze gehoorzaamt, zegt Gods Woord dat er vanaf toen geen Aramese benden meer in Israël invallen deden!

Zo zijn er veel voorbeelden van bijbelse helden, die geleerd hebben om te zien wat God ziet, te kijken met hun hart. zoals koning Jechizkia 2Kron.32(:7,8), Dan.10:7, 1Joh.4:4 Of Paulus die als gevangen in de kerker van Rome zegt: Ik ben een gevangene in Christus (Ef.3:1) Dat is zijn realiteit omdat hij geleerd heeft niet alleen naar de zichtbare dingen te kijken en vanuit het perspectief en realiteit van God zijn situatie te beoordelen. Velen van ons

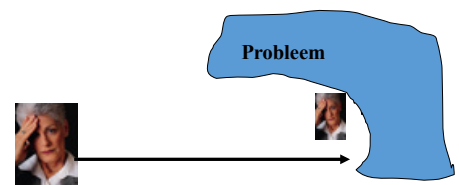
zouden dit perspectief in die situatie niet hebben. Het getuigt van Paulus volwassenheid dat hij die visie heeft.

In Hebr.12:2 staat Kijk naar **Jesus**, de leidsman en voltooiër van ons geloof. Omwille van de vreugde die voor Hem in het verschiep lag, heeft Hij een kruis op zich genomen en de schande niet geteld: nu zit Hij aan de rechterkant van Gods troon. Jesus is het volmaakte voorbeeld van een volkomen mens die niet op het zichtbare zag maar door zijn voortdurende communicatie met de Vader de echte realiteit in zichtbare en onzichtbare wereld zag en geleerd heeft gehoorzaam te zijn en afhankelijk te worden om te zien zoals de Vader ziet. De wetenschap dat Hij in zijn leven volkomen verbonden is met de Vader in de hemel maakte dat Hij tot die volwassen beslissing komt. In zijn volkomen afhankelijkheid van de Vader vindt hij zijn sterkste identiteit. In Romeinen 6 vers 5 staat in de Statenvertaling dat de gelovige een plant geworden is met Christus, een levenseenheid, het bewustzijn daarvan en het leren handelen daarnaar is een vaardigheid die leidt tot een sterke identiteit namelijk: 'Zien wat God ziet, kijken met je hart', kijken met geloofsogen.

Het leren van die vaardigheid: te zien zoals God ziet

Dit is een leerproces. Dat betekent dat we die vaardigheid niet door een eenmalig gebed verwerven. We moeten die vaardigheid oefenen. Ieder op ons eigen niveau. We zullen niet allemaal gelijk de beproevingen van bijvoorbeeld Paulus en Stephanus moeten doorstaan. De laatste zag op het moment dat hij gestenigd werd de hemel geopend. (Hand.7:56) Maar we moeten eerst leren onze kleine en grote problemen bij God te brengen in onze

stille tijd maar ook gewoon gedurende de dag. We moeten leren de weg naar Hem te bewandelen. Stelt u zich als u dit leest een probleem voor wat u heeft. Dit kan zijn een probleem met uw gezondheid, financiën, een relationeel probleem, depressieve gedachten of iets anders wat u parten speelt. Heeft u een voorbeeld? Wat is de meest natuurlijke manier om het probleem aan te pakken? De meeste mensen zullen over het probleem blijven nadenken tot ze het opgelost hebben. Als dat niet lukt wordt het probleem steeds groter. Het probleem gaat hen als het ware beheersen. Sommigen zullen zelfs 's nachts met het probleem blijven worstelen, met het gevolg dat het probleem steeds groter wordt. Het krijgt steeds meer aandacht en als we het niet kunnen oplossen dreigen we door het probleem overspoeld te worden. Herkent u dat?

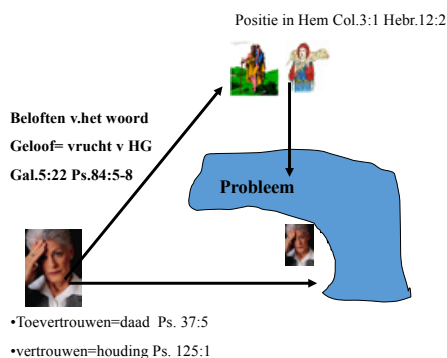

We hebben hiervoor gezien dat je wat afstand van je probleem moet nemen en het van een ander perspectief moet bekijken. Dat andere perspectief is voor een christen, het perspectief van Christus. In Kol.3:1-3 staat: "Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoek de dingen, die boven zijn, waar Christus is, gezeten aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn. Want gij zijt gestorven en uw leven is verborgen met Christus in God." Als we in staat zouden zijn om het probleem vanuit het perspectief van Christus te bekijken

zouden we er gemakkelijker mee om kunnen gaan. We komen dan in zijn mogelijkheden om het probleem op te lossen of ons kracht te geven er op een goede manier mee om te gaan. In het schema wordt Christus voorgesteld als de goede herder die het verdwaalde schaap op zijn schouders neemt en de Vader die zijn kind op zijn armen neemt. Ja zult u misschien zeggen dat is gemakkelijk gezegd maar de praktijk is weerbarstiger. Dat klopt het is namelijk een vaardigheid die u moet leren. In de tweede afbeelding ziet u dat we moeten leren via de diagonaal naar Christus te gaan. Om dat goed te leren moet u twee dingen doen. Allereerst een daad stellen door u voor te nemen dat u, uw probleem aan God toevertrouwd. Ps. 37: 5 “Wentel uw weg op de Here en vertrouw op Hem en Hij zal het maken.” Tegelijk zult u vertrouwen moeten oefenen. In Ps. 125 :1 staat: “Wie op de Here vertrouwen, zijn als de berg Sion, die niet wankelt, maar voor altoos blijft.” Dat vertrouwen is naast de wilsgedaan ook een leerproces, we moeten Hem in alle opzichten leren vertrouwen, dat gaat niet vanzelf. We hebben gezien dat de Bijbel ons nieuwe leven als een plant, een levenseenheid met Christus ziet. Als die plant op de juiste manier gevoed wordt zal die op den duur vrucht geven. Gal 5:22 benoemt die vrucht die o.a. uit zelfbeheersing, geduld, liefde maar ook uit (ver)trouw(en) (Grieks: pistis) bestaat.

Als we oefenen om steeds de omweg via hem te maken naar onze problemen zullen we meer vertrouwen als vrucht krijgen. Vertrouwen die veel verder gaat dan ons natuurlijke denken en ons in de mogelijkheden van God zet. In Psalm 84:5-8: wordt het ook zo mooi verwoord. “Welzalig zij die in uw huis wonen zij loven U gestadig” (Dankbaarheid is een andere hersenvaardigheid) Welzalig de mens wier sterkte in U is. In wier hart de gebaande wegen zijn. Als zij trekken door een dal van dorheid verandert het voor hen in een oase, rijke zegen daalt als regen neer. Steeds krachtiger gaan zij voort om in Sion voor God te verschijnen.” Er staat: in wier hart de gebaande wegen zijn. De weg is het hart of geest van de mens tot het hart of de Geest van God. Die weg moet gebaand worden. In het begin is die weg moeizaam. Vergelijk het

met een bospad waar veel struiken in zijn, pas als er veel gelopen wordt, wordt het steeds gemakkelijker begaanbaar. Zo is het ook met het pad bewandelen naar het hart van God, pas als we de vaardigheid hebben om dat pad veel te bewandelen kunnen we onze problemen en omstandigheden zien vanuit het hart van Jezus, kijken met ons hart. Vanuit die positie kan de Here ons duidelijk maken of we wel of niet moeten handelen en hoe. (Vergelijk de manier waarop Elisa handelde) Soms leidt dat tot een definitieve wonderbaarlijke oplossing, soms geeft God ons kracht om de doorn in het vlees te verdragen.

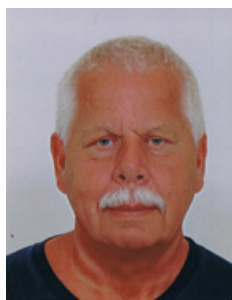
Gevolgen van het leren van deze vaardigheid

We realiseren ons dat we vaak maar een deel van de realiteit in een probleem zien. We vragen God vaker om raad in een specifieke situatie. Heer wat kan ik doen in dit probleem met die vervelende collega, buurman enzovoort? We worden ons bewust dat we in sommige situaties met een bepaald doel aanwezig zijn. Heer wilt u mij helpen mijn vriend, kind, bekende met uw ogen te bekijken. Vaak vinden we troost en ervaren we rust in moeilijke momenten op een dag. Doordat we met het hart van Jezus kijken, als Jezus reageren, zijn we ook in staat met een volkomen zelfbeheersing te reageren, dat is immers de vrucht van zijn Geest, zijn Hart. Als ik me herinner aan de momenten waar God

tot me sprak in het verleden is het gemakkelijker ook in het hier en nu contact te maken door gebed en of dankzegging. Dit kan ook gewoon gedurende de dag, op ons werk, op straat, thuis in de kerk. Soms geeft God ons wijze woorden die nu net nodig zijn in een situatie. Soms laat God zijn nabijheid zien door humor. Mijn schoonvader heet Nagtegaal. Een dominee bij wie mijn vrouw en ik tot geloof gekomen zijn was in zijn tuin aan het werk. Hij was gewend tot God te spreken en zei tegen God: "Wat zou het toch mooi zijn als ik nu een nachtegaal zou zien" Op datzelfde moment ging de telefoon mijn schoonvader aan de andere kant zei: "Ja, hier met Nagtegaal!" Dat was het begin van ons bekeringsverhaal! God kan ons bemoedigen door de schoonheid van de natuur waar we ons bewust kunnen zijn van zijn scheppingskracht. Door de liefde die we hebben naar onze kinderen kunnen we ons bewust worden van Gods oneindige liefde naar ons, als zijn kinderen. In Mat.17:2-7 waren Petrus, Jacobus en Johannes op stap met Jezus. Plotseling veranderde Hij van gedaante, zijn gezicht straalde als de zon en zijn kleren werden wit als het licht. Plotseling verscheen Mozes en Elia. In vers 7 staat dat Jezus dichtbij kwam hen aanraakten en zei" Sta op jullie hoeven niet bang te zijn" Ze keken op en zagen alleen nog Jezus. Er gebeurde veel meer in de realiteit en Jezus liet dit

zien aan zijn discipelen. Ze proefden iets van de hemelse realiteit terwijl ze nog steeds in hun aardse lichamen waren. Misschien zijn onze dagelijkse ervaringen niet altijd vergelijkbaar met deze bergtop ervaringen. Maar als we actief met Jezus in gesprek onderweg zijn, zal hij ons steeds meer kunnen laten zien wat Hij ziet. Zien met het hart van Jezus. (Ps 36:10)

Gerard Feller nov. 2016

Notes

- 1) In <https://stichting-promise.nl/jim-wilder/onvolwassen-leiderschap.htm> kunt u lezen wat er gebeurt als iemand met een zwakke christelijke Identiteit leiding krijgt in een geloofsgemeenschap.
- 2) Dr. E. James Wilder, Met vreugde man zijn: groeien naar volwassenheid, 448 p., genaaid gebrocheerd. ISBN:

9789079011018. Verkoopprijs: € 24,95.

- 3) <https://stichting-promise.nl/pastorale-onderwerpen/vreugdevolle-identiteit-in-het-aangezicht-van-god.htm>
- 4) http://www.12accede.nl/Negentien-vaardigheden-om-te-floreren_JimWilder.pdf
- 5) Chris M. Coursey, Transforming Fellowship, 19 Brain skills that build joyfull community 267 blz. isbn 978-1-935629-22-4 uitgegeven door Shepherd's House inc. verkrijgbaar via de webshop van Promise
- 6) <https://stichting-promise.nl/jim-wilder/4-hersensynchronisatie.htm>
- 7) Daniel J. Siegel Mindsight, de psychologie van het nieuwe bewustzijn. 2010 Uitgeverij Spectrum isbn 9789049103903, 352 pagina's € 16,30 De schrijver is een bekend professor toegepaste psychiatrie aan de Universiteit van Californie en mededirecteur aan het Mindfull Awareness Research Center. Hij schreef al meer over interpersoonlijke neurobiologie en psychologie
- 8) <http://www.topics.nl/misschien-leven-wel-echt-in-de-matrix-a3418875d-emorgen/?context=playlist/m-beste-van-de-wetenschap-58ba46/?utm>

Kies dan het le

Over orgaan- en weefseltrans

Reeds in januari 1993 publiceerde 'Promise' uitgebreid over orgaan- en weefseltransplantaties, maar door veel ingrijpende ontwikkelingen op dit terrein, lijkt het ons wenselijk om opnieuw te helpen bij de christelijke standpuntbepaling. We zijn natuurlijk niet de eerste noch de laatste die over dit onderwerp schrijven en voor dit verkorte artikel zijn veel bronnen geraadpleegd. Voor de uitgebreidere versie van dit artikel, inclusief de voetnoten en geraadpleegde literatuur zie <https://stichting-promise.nl/christelijke-medische-ethiek/orgaan-en-weefseltransplantatie.htm>

In het leven maken we onnoemelijk veel keuzes. Hoe kun je nu voor het leven kiezen? Wat is leven eigenlijk? Wat is sterven? En wat is dan dood? Wat is eeuwig leven? Medische, ethische en godsdienstige vragen te over. Om antwoorden te vinden, houden we ons het beste aan 'het beste boek voor de weg': de Bijbel. De vraag om de organen van een hersendode is de meest ongelukkige vraag op het meest ongelukkige moment aan de meest ongelukkige familie. Nu dat afschuwelijke moment er nog (?) niet is, is het nu de tijd om ons op antwoorden te bezinnen. Orthodox-protestanten en moslims blijken in Nederland achter te blijven in de donorregistratie. Wat zijn de argumenten en twijfels?

Orgaandonatie in Nederland

Het al dan niet doneren van organen heeft veel politiek geharrewar opgeleverd. De voorgestelde nieuwe wet voor orgaan- en weefseltransplantatie beoogt dat er meer organen en weefsels beschik-

baar zullen komen, ten tweede dat er meer rechtszekerheid is, ten derde een rechtvaardige verdeling van organen en weefsels en tenslotte dat de handel hierin wordt tegengegaan. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport spoort Nederlanders, ouder dan 18 jaar (er is geen maximumleeftijd), aan om een keuze te maken of ze na overlijden hun organen en/of weefsels (en zo ja, welke?) beschikbaar willen stellen voor transplantatie. Jongeren vanaf 12 jaar kunnen al een donorverklaring invullen. De ouder(s) of voogd(en) mogen echter een daadwerkelijke donatie verhinderen. Deze keuze wordt dan centraal geregistreerd. Staat u niet geregistreerd in het donorregister en wordt er geen donorcodicil aangetroffen en zijn er bovendien geen nabestaanden, dan mag donatie niet plaatsvinden. Als na uitname blijkt dat het orgaan of het weefsel toch niet geschikt blijkt voor donatie, dan kan het alsnog voor wetenschappelijk onderzoek worden gebruikt. Als u dat niet wilt, kunt u hier tegen bezwaar maken. In 2016 ligt het aantal Nederlanders dat staat ingeschreven in het donorregister op 40 %, daarvan geeft 11 % expliciet geen toestemming om organen en weefsel te gebruiken na overlijden, 5 % legt de keuze voor donatie in de handen van de nabestaanden. Het grootste deel stelt zijn organen wel beschikbaar, al dan niet met uitzondering van bepaalde organen. Naarmate mensen ouder worden, neemt de bereidheid om organen beschikbaar te stellen toe. In 2016 wachten ruim duizend Nederlanders op een donororgaan. Tot nu toe kent Nederland (net als Engeland, Turkije, Duitsland en Ierland) het 'nee-tenzij donorsysteem'. Omdat 60 % van de mensen niet reageert, zou een nieuw wetsvoorstel (van D66) meer orgaandonoren moeten opleveren. Dit lijkt op het 'geen-bezwaar-systeem' zoals Spanje, Oostenrijk, België, Frankrijk, Italië en Zweden dit hebben, maar verschilt toch wel met een 'ja-tenzij-systeem'. De staat dringt met een 'ja-tenzij-systeem' mensen sterk aan om te kiezen en maakt inbreuk op de lichamelijke integriteit van hen die deze keuze niet willen of kunnen maken. Organen zijn dan een maatschappelijke voorziening die je uit solidariteit maar zou moeten afstaan. Omdat de overheid zich hiermee het zeggenschap over

het menselijk lichaam toe-eigent, hebben alle christelijke partijen als één blok tegen dit wetsvoorstel gestemd. Orgaandonatie is een daad van naastenliefde, net zoals je geld geeft aan goede doelen. En verder is het zo dat zowel mensen die niet of nauwelijks kunnen lezen en overheidsbrieven dus niet begrijpen, evenals wilsonbekwamen, zo toch automatisch als donor zouden worden geregistreerd. De CU, die op zich vóór orgaandonatie is, voert bovendien aan dat door het actieve donorregistratiesysteem (ADR) de situatie

ven! plantaties

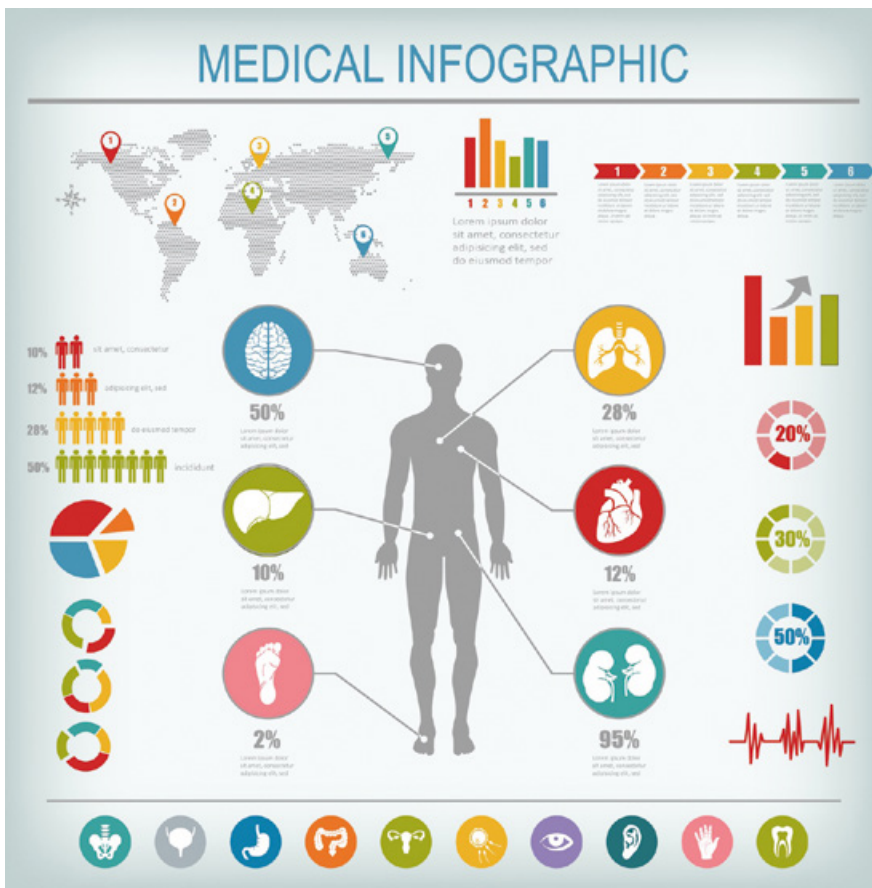
Het al dan niet
doneren van
organen heeft veel
politiek geharrewar
opgeleverd.

ontstaat dat nabestaanden niet weten of hun overleden geliefde zelf actief een 'ja' heeft ingevuld of dat er een passief 'ja' van overheidswege is. Met het introduceren van 'wie zwijgt stemt toe' treedt de overheid over een grens waar zij zich niet hoort te begeven. Mensen moet je niet dwingen, maar dringen tot een keuze. Dit D66-plan, met voorvechtster Pia Dijkstra, is weggestemd, daarna aangepast en toen tot grote verrassing of verbazing met de kleinst mogelijke meerderheid van één stem (75 tegen 74 Kamerleden) op 13

september 2016 in de Tweede Kamer aanvaard. Als protest hebben 4500 donoren hun toestemming ingetrokken. Ook in het ADR-systeem beslist ieder nog voor zichzelf. Ruim een half jaar later zal de Eerste Kamer hierover stemmen voordat het een wet kan worden. Indien deze wet ook door de Eerste Kamer wordt aanvaard,

kan een arts een uiterst gevoelig gesprek met familie van de overledene heel anders aangaan. Vreemd is dat de meeste Kamerleden, verantwoordelijk voor deze wet, en de meeste verpleegkundigen die bij transplantaties betrokken zijn, zelf *niet* willen doneren! Artikel 11 van de grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden (2008) behelst de onaantastbaarheid van het lichaam. Ieder heeft dus, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.

De spanning tussen vraag en aanbod kan hoog oplopen. Hoewel niet erg consequent, kun je wel ontvanger worden van een of meerdere organen, maar hoeft je niet als een tegenprestatie je als donor aan te melden. Het wederkerigheidsprincipe geldt dus (nog?) niet. Maar deze in feite egoïstische en inconsequente mening is wel bedenkelijk, want in Nederland heeft men het recht om met twee maten te meten. Sommige voorstanders van de donorregistratie 'ja, tenzij', voeren als argument de gouden regel van de Here Jezus aan: 'Behandel anderen steeds zoals je wilt dat ze jullie behandelen' (NBV), of 'Alles nu wat gij wilt, dat u de mensen doen, doet gij hun ook aldus' (NBG Mat. 7:12). Maar is je lichaam inderdaad als een gebruiksvoorwerp waarvan je naar behoefte en vermogen onderdelen kunt uitwisselen? Dat zou een dualistische visie op de verhouding lichaam-geest inhouden. Ik heb niet alleen een lichaam, ik ben er ook een. Het lichaam is niet alleen een vervoermiddel voor mijn persoonlijkheid, maar is er ook een expressie van. Dat is de reden waarom we het lichaam van overledenen met respect behandelen. Dat we 'onderdelen' van het lichaam soms vervangen of toevoegen – kronen, prothesen, hartkleppen- is een uitzondering op de regel, geen opheffing ervan.

Orgaandonatie na euthanasie

Nieuwe technieken zoals organen uit een

3D-printer, zorgen ervoor dat de wachtlijst voor menselijke donoren slinkt. Maar kan de opbrengst niet nog hoger en eenvoudiger? In 2015 was er in Nederland sprake van 5516 gevallen van euthanasie. Sinds 2012 werden na euthanasie slechts 18 keer organen gedoneerd. Kunnen hier niet veel meer organen geoogst gaan worden?! Euthanasie vindt bijna altijd thuis plaats, maar voor donatie en transplantatie is het nodig dat dit in een ziekenhuis gebeurt, omdat de organen niet te lang van de bloedsomloop afgesloten mogen zijn. Wel schrijnend dat iemand bij leven zijn leven waardeloos vindt en er uit wil stappen, en dat pas na zijn dood zijn leven toch zinvol blijkt te zijn, want dankzij zijn orgaandonatie(s) kunnen patiënten een aangenamer leven krijgen. Hieruit blijkt wel een materialistische mensvisie. Bovendien lijkt het mij riskant om organen te gebruiken van een (vaak hopeloos ziek) persoon die, in geval van actieve euthanasie, vergiftigd is.

De keuze is aan u, wat wilt u?:

1. Toestemming geven om na uw overlijden (bepaalde) organen uit te nemen.
2. Orgaanuitname geheel of gedeeltelijk afwijzen.
3. De beslissing over orgaanuitname overlaten aan de nabestaanden (partner, familieleden of andere met name genoemde persoon).

De vraag is duidelijk. Kiezen is echter moeilijk. Dit ethische onderwerp is zeer

complex, ingrijpend en bepaald niet uitgekristalliseerd.

Indien een overledene op geen enkele wijze zijn wil heeft vastgelegd, beslissen in de huidige Nederlandse wetgeving de nabestaanden. Zijn er geen nabestaanden, dan is de overledene geen donor. Bij verschil van mening onder de nabestaanden over de donatie van de overledene, gaat de donatie evenmin door.

Joodse standpunten

Voor onze meningsvorming kan het raadzaam zijn om Joodse meningen te overwegen. Zij baseren zich op het Oude Testament, met daaromheen hun Joodse geschriften, zoals de Talmud. We dienen ons wel bewust te zijn dat zij niet door de Heilige Geest verlicht zijn, en dat de Joodse opvatting niet bestaat, immers twee joden, drie meningen... Diverse rabbijnen geven diverse meningen, maar de consensus van moderne 'poskiem' (rabbijnale wettelijke beslissers) is dat men een klein risico mag ondergaan om iemand anders van een zekere dood te redden. Het Nederlandse opperrabbinaat staat orgaandonatie in principe niet toe, terwijl het opperrabbinaat in Israël dat wel doet. Als er een mensenleven mee gered kan worden mag het volgens laatstgenoemde. Een hoornvliesoperatie mag dus eigenlijk niet. Maar over het algemeen horen Joden negatief te staan tegenover donatie, omdat er inbreuk wordt gedaan op de integriteit van het aardse omhulsel. De liberale rabbijn A. Soetendorp echter meent dat het recht op de integriteit van je lichaam staat tegenover de plicht om een ander te helpen. De mening van de ultra-orthodoxe Joden is, dat Joden na hun dood alleen aan andere Joden organen ter beschikking mogen stellen en/of accepteren. Opvallend is dat er wel grote bedenkingen zijn in de Joodse gemeenschap over het afstaan van organen, maar nauwelijks over het ontvangen ervan. Bij veel Joden worden herinneringen aan de Holocaust losgemaakt en willen zij, heel begrijpelijk, niet weer geregistreerd staan. Er is dus geen sprake van de Joodse mening over lichamelijke donaties.

Vormen van transplantatie

De mens heeft ondertussen veel ervaring opgebouwd met het transplanteren. Heel knap waartoe de medische wetenschap in staat blijkt te zijn. De volgende vier vormen van transplantatie zijn te onderscheiden:

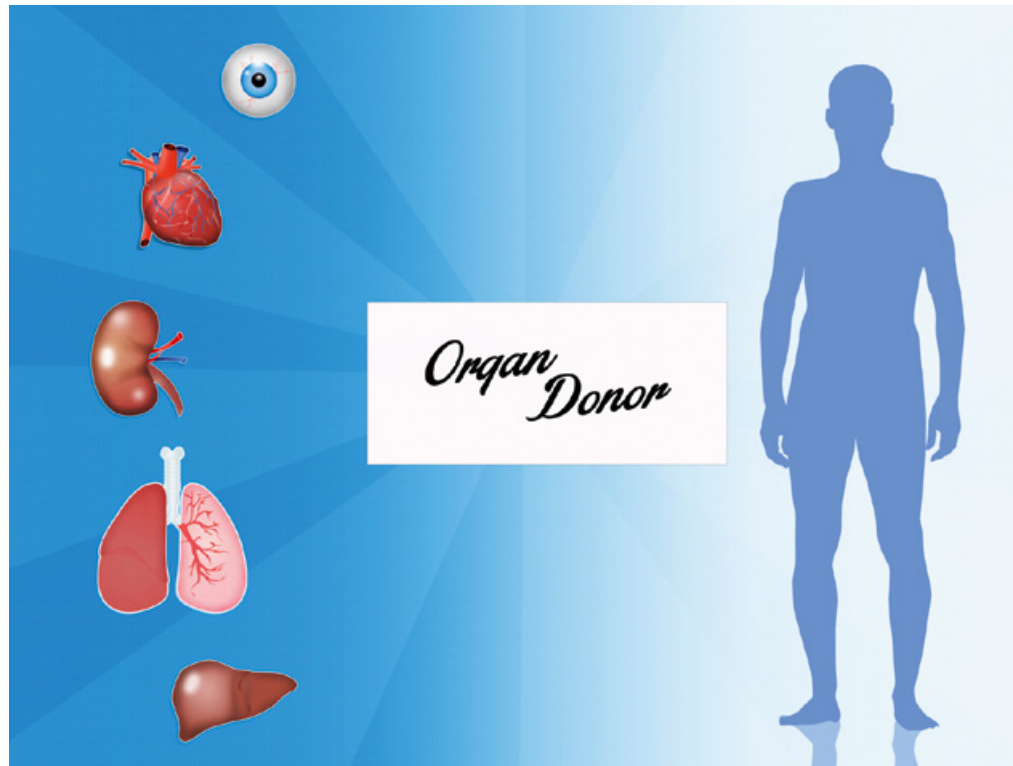
1. De donor en de ontvanger zijn dezelfde persoon (autotransplantatie), bijv. een stuk huid van het been naar de verbrande arm, wat veel in de plastische chirurgie wordt toegepast.
2. Het bij leven overplaatsen van een donororgaan of -weefsel. Bij donatie

van bijv. bloed, één nier, een gedeelte van de lever, beenmergcellen (bij leukemie), zaad- en eicellen en zelfs een baarmoeder, is het de bedoeling dat zowel de donor als de ontvanger in leven blijft.

3. Het overplaatsen van organen en weefsel van overleden donoren in het lichaam van een ander (allotransplantatie), bijv. hart en hoornvlies. Deze en de volgende vorm roepen ethisch gezien de meeste vragen op.
4. De donor is een dier. Wegens het gebrek aan organen is men gaan onderzoeken of deze ook uit dieren kunnen worden gebruikt. Daarnaast zou men weefsels in dieren kunnen gaan kweken. Het overbrengen van organen en weefsels en levende cellen van dieren naar andere dieren of mensen heet xenotransplantatie. Omdat dieren een geheel andere weefseltype-ring hebben vergeleken met dat van de mens, 'passen' dierlijke organen niet in de mens, tenzij het genetisch wordt gemanipuleerd. Dan worden de biologische soortgrenzen doorbroken. De evolutietheorie ontkent een kloof tussen mensen en dieren. Gods Woord zegt echter dat de mens is geschapen naar Gods beeld, terwijl een dier geschapen is naar zijn aard.

Weefseldonatie

Bloedtransfusie is de oudste vorm van transplanteren. Bloed kun je typeren als een soort vloeibaar weefsel. Hoewel bloedtransfusie door de meeste mensen, inclusief christenen, wel algemeen geaccepteerd is, waren de Jehova's Getuigen hier toch fel op tegen. Let wel: waren, want sinds kort blijkt dat in betrekkelijk korte tijd de Jehova's Getuigen voor de derde keer geconfronteerd worden met een theologische herziening. Tot voor kort was op grond van Hand.15:29 (onthouding van bloed) bloedtransfusie voor hen strikt taboe. Mede door toedoen van de Bulgaarse overheid, met wie een 'friendly settlement' is gesloten, is het bijkans sacrale karakter van de bloedtransfusie-doctrine ondergraven. De sekteleiden en hun kinderen zouden een vrije keuze moeten hebben ten aanzien van bloedtransfusies. Schokkend is dit trouwens voor de nabestaanden van geliefden, die destijds zijn doodgebleed, omdat nieuw bloed pertinent niet mocht worden ingebracht. Dit bloed staat in de religieuze context. Dat de ziel van de mens in het bloed zit, is niet bewezen. Terwijl de ene groep bloed weigert te ontvangen, eist een andere groep bloed te mogen geven. Homofielen botsen met hemofilie-patiënten, waarvan er in 1995 170 besmet zijn geraakt met het HIV (AIDS)-virus. Verbijsterend en schokkend is het hoe sommige homofielen

hun levenswijze geaccepteerd willen laten worden en hun bloed opdringen. Geknoei met verklaringen die voor bloeddonatie moeten worden ingevuld, schuwen zij niet. Iedereen heeft blijkbaar recht op AIDS...

Daarnaast kennen we transplantaties van bloedvaten, botweefsel, hoornvliezen, huid en hartkleppen. We onderscheiden twee groepen donors: levende en dode. De ontvangers krijgen de naam van de donor niet te horen. Per definitie is donatie anoniem, vrijwillig en gratis. Tegenover een gift staat geen betaling.

Vitale donordonatie

De volgende organen kan men tegenwoordig transplanteren: alvleesklier, hart, lever, longen, en nieren. Omdat je ethisch gezien niet de persoonlijkheid of individualiteit mag aantasten, mogen geslachtsorganen (eierstokken en zaadballen) niet getransplanteerd worden. Toch wordt er op grote schaal gerommeld met geslachts-cellen. Een vruchtbare vrouw kan zich kunstmatig laten bevruchten. Dit vruchtje wordt uit haar baarmoeder verwijderd en deze vijf dagen oude embryo kan worden getransplanteerd in een onvruchtbare vrouw. Deze embryotransplantatie is mogelijk, en het gebeurt. De kinderen zullen echter nooit kunnen achterhalen wie hun biologische vader en moeder zijn. Dit is vragen om moeilijkheden, immers elk mens gaat op zoek naar zijn of haar 'wortels'. Zaaddonoren leveren al dan niet anoniem sperma in, waardoor jaarlijks zo'n 1200 kinderen geboren kunnen worden.

Maar wat zijn de mogelijkheden voor

een vrouw die graag moeder wil worden, maar nooit een baarmoeder heeft gehad of niet meer heeft? Een 30-jarige vrouw heeft een baby gekregen met een getransplanteerde baarmoeder van haar moeder. Medisch is het mogelijk en of dit ethisch wenselijk is, lijkt minder belangrijk. De beperkingen van een lichaam worden steeds meer teruggedrongen en een 'nee' antwoord steeds minder geaccepteerd. Hersenen mogen evenmin getransplanteerd worden. Dat kan trouwens medisch-technisch bij hersenen per definitie niet. Bovendien is het ethisch verwerpelijk om hersenweefsel te transplanteren, omdat dit de diepe persoonlijkheid van de mens betreft.

Overwegingen voor een christen

Dan nu de hamvraag: wat is de opstelling van de christen t.a.v. orgaan- en weefseldonatie? De weg van de minste weerstand is om zelf niets te kiezen en zo nabestaanden eventueel te belasten met het beantwoorden van de donatievraag. Laten we onze verantwoordelijkheid verstaan om zelf een antwoord proberen te formuleren. God wil wijsheid schenken in en niet zonder ons denken. Het is te kort door de bocht om te zeggen dat jouw lichaamsdelen voor een ander zoveel zegen kunnen zijn. Zeker: wat een vreugde als iemand van de regelmatige en kwellende nierdialyse af kan komen. Financieel gezien is transplantatie op den duur goedkoper dan het regelmatig spoelen. Toch moet ons antwoord niet pragmatisch, maar principieel zijn. Hoewel we geen heer en meester over ons leven zijn, noch baas in eigen buik, hoe kunnen we dan

toch een goede rentmeester zijn over ons lichaam? We beogen als christenen geen zelfbeschikking, maar proberen Gods wil in deze te ontdekken. Omdat ten tijde van de Bijbelschrijvers weefsel- en orgaandonatie totaal onbekend en onvoorstelbaar waren, vinden we hierover niets in Gods Woord. De Bijbel is geen wetenschappelijk handboek. Wèl kunnen we principes ontdekken die we op ons onderwerp mogen betrekken. Niet rechtstreeks, maar indirect kunnen we ons op de Bijbel beroepen. Een louter theoretische benadering kan een zekere kilheid oproepen. Laten we daarom proberen om mensen van vlees en bloed, geliefden, bekenden, voor ogen te houden.

Een gulden regel geldt ook hier: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Voor een christen is het een geruststellende gedachte dat we door genade en geloof een eeuwig leven hebben gekregen. Dit echte, ware LEVEN wordt gekenmerkt door een intieme kennis van de Levensvorst Jezus Christus (Joh.17:3). Niets, dus evenmin de dood, zal ons van Hem kunnen scheiden. Als gevolg van de zondeval zitten we nu met de nog levende, maar overwonnen aartsvijand: de dood. De dood wordt nooit doodgewoon. De dood hebben we te erkennen, in plaats van te ontkennen. De dood is en blijft een gemene spelbreker, een ramp. Christus heeft de dood overwonnen, en dat zal de knapste chirurg niet lukken. Veel mensen zijn doodsbang voor de dood, terwijl toch de Here Jezus de duivel, die de macht over de dood had, zou ontronen en allen zou bevrijden die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren (Hebr.2:15). Door sommigen wordt de doodsangst wel de motor van het leven genoemd. Een christen hoeft zich gelukkig niet te laten opjagen alsof in dit leven er alles uitgehaald moet worden wat er in zit. Eerst Rome zien, maar Napels dan? En laten we Delft niet vergeten, musea, pretparken, verwenweekenden, verre oorden tot de planeten toe. Heb je echt wel alles gezien en beleefd, want daar heb je toch als mens recht op?!

Aangevoerde argumenten voor een oneindig leven hier op aarde zijn: als het maar nut heeft (utilisme) en bijdraagt aan ons eigen aards geluk (hedonisme). Nee, een christen leeft door en van genade, en Gods heerlijke beloften overstijgen mateloos alle wereldse aanbiedingen. "Dus of we nu leven of sterven, we zijn altijd van de Heer" (Rom.14:8). Door het eeuwige leven heeft een christen geen last van tijdgebrek. Christenen hoeven niet krampachtig om te gaan met grijze haren en rimpels die aangeven dat je tijd om te sterven nabij is. Christus is en blijft ons nabij en al het andere wordt dan relatief.

Heeft elk mens het recht om lang en onbezorgd te kunnen leven? Van een andere kant bekeken: hebben we nog het recht om in rust en vrede te kunnen sterven? Een leven kan verlengd worden, maar is de kwaliteit van dit leven dan evenredig met de kwantiteit? Wie bepaalt op grond waarvan de subjectieve kwaliteit van het leven?? Heb je recht op weefsels en organen van een ander? Heeft de mens, de christen, zelfbeschikkingsrecht? Gij zult niet begeren, ...noch de organen van een ander..? Als je hoopt op het orgaan van een ander, hoop je dan in feite op de dood van een ander? Bovenstaande relateert het aardse leven. Dat neemt niet weg dat de mens, kwetsbaar en gebrekkig als hij is en ziek kan zijn, gebruik mag maken van hulpmiddelen. Ik denk aan een bril, kunstgebit, gehoorapparaat, wandelstok en kunstledematen. Geen zinnig mens zal daar over vallen. Maar ook aan de binnkant van het lichaam kunnen en worden prothesen aangebracht. Kunststof buisjes kunnen slagaders vervangen. Kunstmatige hartkleppen, elektrische pacemakers enz. zijn een zegen voor de mens. Daarnaast functioneren apparaten die bepaalde organen van ons overnemen, zoals de nierdialysator en de hart-longmachine. De medische ontwikkelingen zijn haast niet meer bij te houden en werkelijk verbluffend. Zelfs nog ongeboorte kinderen kunnen al geopereerd worden. De mens lijkt wel God, bijna almachtig en alwetend, het leven bijna scheppend en beheersend... Hoe hoog is de toren van Babel nu al weer?! Het moet voor de medici uitdagend en opwindend zijn om de grenzen steeds te verleggen, om ziekte en dood verder terug te dringen. Lang niet elke medicus wordt gedrongen door mensenliefde, maar laat ambitie en wedijver zeker mee spelen. Zijn er dan geen grenzen aan? Ja, financieel en ethisch, hoewel de ethiek vaak achter de medische ontwikkelingen aansukelt... De vraag die ons steeds meer opdringt is deze: mag alles wat kan?? Met het oplossen van problemen worden weer andere, nieuwe, problemen opgeroepen.

Argumenten vóór donatie

* Het gebod om de naaste lief te hebben als jezelf komt in het Oude Testament voor en wordt in het Nieuwe herhaald. Jezus maakt een andere vergelijking, nl. niet slechts liefhebben als jezelf, maar zoals Jezus zelf ons liefhad. Orgaandonatie kan echter nimmer gelijkgesteld worden aan het onvergelykbare verzoeningswerk van Christus. Naastenliefde en zelfopoffering zijn christelijke argumenten voor donatie. Deze plicht is evenzeer waar als de vrijwilligheid hiervan. 'Naaste' komt van na > nader > naast, dus het meest dichtbij. Letterlijk gezien

klopt dat niet, want een orgaan kan getransplanteerd worden naar een voor de donor volslagen onbekende uit een ander land. De plicht tot barmhartigheid is duidelijk uit de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Door de eeuwen heen liep de kerk gelukkig voorop in de zorgverpleging, denk bijv. aan de kloosters en de diaconessen(zieken)huizen. Christenen betuigden daadwerkelijk solidariteit met zieken en gehandicapten. We worden niet gered door goede werken, immers dan zouden we onszelf wel kunnen redden en was Christus tevergeefs aan het afschuwelijke kruis gestorven. Als we gered zijn, tot geloof zijn gekomen, dan worden van ons goede werken verwacht, in deze volgorde. Goede werken zijn geen eigen prestaties, waardoor we bij God wel in een goed blaadje komen. Het is nog steeds allemaal genade. Liefde kan niet worden verplicht. De overledene valt in Nederland dus (nog?) niet automatisch toe aan de staat. In dat geval zou er geen sprake meer zijn van een vrijwillige gift. Aan de vrijblijvendheid moet een einde komen, aan de vrijwilligheid niet. Een donororgaan is een cadeau dat is ingebed in groot verdriet. "Er is bijna niemand die voor een rechtvaardig mens wil sterven; slechts een enkeling durft voor een goed mens zijn leven te geven. Maar God bewees ons zijn liefde doordat

Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren.” (Rom.5:7, 8). De context spreekt niet over orgaandonatie. David dacht evenmin aan orgaandonatie, maar zou wel in de plaats van zijn Absalom gestorven willen zijn. Omdat deze band zo hecht kan zijn, is het binnen de familie eerder aannemelijk dat bijv. een vader zijn nier aan zijn kind afstaat, en daarmee een risico neemt, dan aan een onbekende buitenstaander. Mozes en Paulus wilden zich wel opofferen voor hun volk Israël. Zij waren typen van

Jezus. “Hieraan hebben wij de liefde leren kennen, dat Hij Zijn leven voor ons heeft ingezet; ook wij behoren dan voor de broeders ons leven in te zetten. Wie nu in de wereld een bestaan heeft en zijn broeder gebrek ziet lijden, maar zijn binnenste voor hem toesluit, hoe blijft de liefde Gods in hem?” (1Joh.3:16,17). Hoewel Johannes niet aan orgaandonatie gedacht zal kunnen hebben, kan deze tekst er wel op betrokken worden.

- * Het afstaan van een orgaan is een mogelijkheid om iemands genadetijd te verlengen. De ontvanger zal hierdoor misschien tot bekering komen. De extra tijd om te leven kan echter evengoed misbruikt worden. Zo was het leven van koning Hizkia wel verlengd met 15 jaar, maar daarin gebeurden verschrikkelijke dingen.
- * Tegenstanders van donatie beweren mijns inziens ten onrechte dat de lichamen ongeschonden “ter aarde besteld” moeten worden. Zo stelde Rabbi Jechezkeel Landau dat ieder deel van een dode begraven moet worden. Volgens de Joodse traditie lijdt de ziel eronder te moeten aanschouwen hoe het aardse component van de mens na het overlijden wordt onteerd. Dit wordt bevestigd door de moderne psychiater dr. E. Kubler-Ross. Na gesprekken met mensen die schijndood zijn geweest, bleek dat de ziel weet had van hetgeen met het lichaam gebeurde na de schijndood. Een ander argument om het lichaam intact te begraven, is de te verwachten opstanding uit de doden. Dit argument is echter onhoudbaar. Ten eerste sterft elk mens door een lichamenlijk gebrek, een ziekte of ongeluk. Ten tweede zijn er martelaren die op

gruwelijke wijze zijn gedood door wilde dieren, verbrand, verdrinken enz., maar desondanks in Gods hemel hartelijk welkom geheten. Ten derde zijn er mensen die niet per ongeluk, maar bewust ‘incomplete’ begraven worden. Voorbeelden hiervan zijn Jacob en zijn zoon Jozef, die naar de Egyptische wijze gebalsemd (gemummificeerd) werden (Gen.50:2, 26). Hier is -voor alle duidelijkheid- geen sprake van orgaandonatie. En wat zou -ten vierde- er gebeuren met al diegenen die trachten God te ontvluchten door zich na hun dood te laten cremieren en hun as laten verstrooien? Tenslotte, na zo’n dertig jaar zijn alle cellen van een levend mens door andere cellen vervangen en bovendien is na verloop van tijd elk lichaam totaal vergaan, verdwenen.

Jezus zegt dat je beter verminkt of kreupel ten leven in kunt gaan dan met twee handen of twee voeten in het eeuwige vuur geworpen worden. Let wel, dit is geen pleidooi voor zelfverminking, maar deze hyperbool is primair bedoeld om ons niet te laten verleiden. Ach, zou voor God iets te wonderlijk zijn? God is almachtig.

- * In Gal.4:15 is te lezen: “Ik [Paulus] kan van u getuigen dat u zelfs uw ogen zou hebben uitgerukt om ze mij te geven”. Paulus was ziek (vs.13). Waarschijnlijk had Paulus een oogziekte. Een compleet oog kan ook nu (nog?) niet getransplanteerd worden. “...ware het mogelijk...”, het was niet mogelijk. Onduidelijk is of hier sprake is van een hyperbool, een stijlfiguur om de grote liefde van de Galaten voor Paulus te beschrijven, of dat zij wel degelijk dachten aan letterlijke ogen. Paulus keurt deze liefdesdaad niet af, maar heeft er juist grote waardering voor.

Bezwaren tegen donatie

- * Wat leert de natuur ons? (1Kor.11:14) Het lichaam reageert op het transplanteren van organen en weefsel met de neiging deze af te stoten. Het lichaam oordeelt dit blijkbaar als tegennatuurlijk, onwenselijk. Anti-antistoffen worden ingezet om het natuurlijke immuunsysteem te onderdrukken. De anti-antistoffen zullen minder heftig worden, indien het vreemde, getransplanteerde orgaan, minder vreemd, ofwel minder afwijkend is. Dit kan bereikt worden door gen-manipulatie. Maar is dat wel ethisch verantwoord?
- * Het mensbeeld van de medici lijkt wel heel technisch en materialistisch. Allerlei losse onderdelen zijn te repareren en te vervangen. Wordt de

mens gereduceerd tot een machine te vergelijken met een sloopauto? Is een ziekenhuis een garage voor mensen?

- * De zetel van de persoonlijkheid
De nieren waren in de oosterse visie de zetel van de emoties, en symboliseren het diepste innerlijk. Het hart spreekt ook voor de moderne mens nòg meer tot de verbeelding. Omdat nieren minder emotionele waarde hebben dan een hart, zijn mensen eerder bereid een nier dan een hart af te staan. In onze taal zijn er meer dan veertig positief getoonzette gezegden met het woord 'hart'. Zo'n 800 keer wordt 'hart' in de Bijbel genoemd. Het hart heeft hier echter uitsluitend een zinnebeeldige betekenis. Als we lezen: "Mijn zoon, geef Mij uw hart", moeten we dat uiteraard niet letterlijk opvatten, maar zinnebeeldig. Biologisch, maar ook religieus is het hart het centrum van ons leven. Is het hart niet meer dan een vervangbare bloedpomp? Na een harttransplantatie verander je lichamelijk: je gezicht wordt dikker, je haargroei neemt toe, en loop je het risico kanker te krijgen. Prof. dr. ds. U. Eibach beweert bovendien dat er bij harttransplantaties nogal eens veranderingen in de persoonlijkheidsstructuur optreden omdat verschillende uitingen van zenuwen niet meer normaal kunnen functioneren. Dan zou harttransplantatie in zekere zin een soort van reïncarnatie zijn. Pranger stelt dat patiënten met een ruilhart inderdaad zich vaak enige tijd identificeren met de donor, maar dat gevoel zou snel overgaan. Ervaringen hebben namelijk geleerd dat ruilhartpatiënten dezelfde persoonlijkheid houden, hoewel het nieuwe hart niet zo op emoties kan reageren als vroeger het eigen hart. Psycholoog Paul Pearsall heeft vele verhalen verzameld over mensen die na een harttransplantatie een ingrijpende persoonlijkheidsverandering ondergingen, maar ook van lever, nier of longen. Zijn bevindingen zijn gebaseerd op 73 gevallen van harttransplantaties. Een orgaanontvanger blijkt heel wat meer van de persoonlijkheid van de donor mee te kunnen krijgen; positieve zowel als negatieve neigingen. Soms blijkt iemands gedrag en dikwijls zelfs het hele karakter te veranderen. Interessant is ook dat Pearsall tot de conclusie komt dat het hart feitelijk min of meer een eigen 'brein' bezit.
- * Hersendood
Indien hersenen langer dan 4 tot 6 minuten zuurstof missen, gaan deze dood: de klinische dood. Daarna is sprake van biologische dood. De totale hersendood treedt na een kwartier in,

de nierdood na een uur, de spierdood na enige uren en de dood van de huid na vele uren. Van hersendood wordt gesproken wanneer er sprake is van een volledig en onherstelbaar verlies van alle functies van de grote en kleine hersenen, inclusief de hersenstam en het verlengde merg. Voor het vaststellen van de hersendood geldt een zgn. 'Hersendoodprotocol' waarin o.a. het elektro-encefalogram (EEG, de film van de hersenactiviteit moet bij herhaling vlak zijn) en de apneustest (i.v.m. ademhaling) zijn opgenomen. Een angiogram (meting van de bloeddorstrooming in de hersenen) wordt pas toegepast als een EEG niet mogelijk is of als de apneustest niet goed uitvoerbaar is. Een angiogram, de ultieme test, is dus helaas geen routinewerk in Nederland, wel in Noorwegen. Nabestaanden kunnen deze test eisen voordat zij toestemming tot orgaandonatie geven. Verder kan de lichtreflex in de oogpupil gecontroleerd worden. De hersendood is menselijk gesproken (!) onomkeerbaar. Vegetatief leven suggereert dat die mens tot het niveau van een plant is afgezakt, maar ondanks de ontluistering blijft hij of zij een mens. Wanneer ben je gestorven? Het lichaam zonder de geest is dood, zegt Jacobus (2:26). Jezus beval bewust Zijn geest in de handen van Zijn Vader, en gaf de geest. Omgekeerd: toen het gestorven dochtertje van Jairus weer tot leven werd gewekt door de Here Jezus, "keerde de geest terug". Toen de zoon van de weduwe door de profeet Elia uit de dood werd opgewekt "keerde de ziel terug". Maar wanneer precies verlaat de geest of de ziel het lichaam? De ziel en de geest zijn onmeetbare, mysterieuze werkelijkheden. De vraag blijft: wanneer is iemand echt overleden: als hij hersendood is of pas als echt alle lichamelijke functies zijn uitgevallen? Of als er ontbinding intreedt? Men kan het tijdstip van overlijden afleiden

uit de staat van ontbinding waarin het lichaam van de dode verkeert. Toegegeven: de vergelijking is niet ideaal, omdat de mens geen machine is, maar je zou het toch enigszins kunnen vergelijken met een voertuig waarvan de motor door een defect uitvalt. De beweging die het voertuig had, neemt geleidelijk af (het staat dus niet met een schok stil), de motor voelt eerst nog warm aan.

Er blijken merkwaardige verschillen te bestaan in het tijdstip van sterven dat wordt ingevuld op overlijdensverklaringen van patiënten die hersendood verklaard zijn. Als zij géén orgaandonor willen zijn, worden de apparaten uitgezet. Dan stopt de ademhaling en later houdt het hart op met kloppen. Dat is dan het moment van overlijden. Bij hersendoden die echter wél orgaandonor zijn, wordt het moment waarop de hersendood is vastgesteld als overlijdenstijdstip op de verklaring ingevuld...

Jan Kerkhoffs (59) uit Limburg werd in 1992 hersendood verklaard. Een week nadat hij van de apparatuur werd gehaald, in de verwachting dat het wel snel met hem zou aflopen, kwam hij bij kennis. Het bleek dat hij uit zijn coma ontwaakte! Foutje door verkeerde diagnose. Ondanks alle zorgvuldigheid kunnen en worden fatale fouten gemaakt. Deze dodelijke vergissingen mogen we niet laten ontwikkelen tot oncontroleerbare Indianenverhalen. Koekkoek stelt: "...terwijl soms hersendoden weer in het leven teruggekeerd zijn", helaas zonder dit te documenteren. Uit diverse (zendings)verhalen blijkt trouwens dat er nog steeds wonderbaarlijke opstandingen uit de dood plaats vinden. Uitzonderingen, maar toch...

De stichting Bezinning Orgaandonatie meent dat het niet vaststaat dat iemand inderdaad dood is, wanneer de neuroloog zegt dat de hersendood is ingetreden. "Juridisch wordt een donor eerst dood verklaard, als

na het verwijderen van de organen de beademing beëindigd wordt en de hartstilstand intreedt”. Als zijn organen verwijderd worden, sterft de hersendode pas echt. Is het uitnemen van een orgaan ook een bijdrage aan iemands (de donor) sterven? Ook al is de een z'n dood de ander z'n brood, dan heet dit toch moord. Moorden is verboden, ook wanneer het de bedoeling is een ander leven te redden.

- * De protocollen geven het geheel een juridische stevigheid. Het medische team dat de donor tot het moment van overlijden behandelt, hoort voor zijn/haar leven te vechten, en moet volgens het protocol strikt gescheiden zijn van het medische team dat zorg draagt voor het uitnemen van de organen. Niemand kan garanderen dat alle artsen zeer zorgvuldig te werk zullen gaan. Het is niet ondenkbaar dat men bijv. over vijf jaar anders over de criteria van hersendood gaat denken.
- * Bij abortus wordt de grens tussen leven en dood vaak overschreden. Van ongeboren kinderen uit de vroege zwangerschap kan weefsel zo worden bewerkt, dat het overgebracht kan worden in een ander mens, bijv. in de hersenstam van Parkinson-patiënten. De foetus dus als donor. Als medicijn worden de hersenen van foetussen (mensjes!) na een abortus-provocatus, een spontane abortus of miskramen, gebruikt. Bij voorkeur moeten de embryo's nog levend zijn... Vanaf de conceptie is er echter sprake van eerbiedwaardig mensenleven. Het doel (genezing) heiligt niet de middelen (“materiaal”! van een foetus).
- * De christen is als een tempel
De tempel van de heilige Geest is door Paulus genoemd in contrast met een afgodentempel, waar hoererij bedreven werd. Moeten we, omdat ons lichaam als een tempel van de heilige Geest is (1Kor. 6:19), donatie afkeuren? Analoog is de vraag: mag je dan eigenlijk wel een mens opereren, en desnoods iets van zijn of haar lichaam

(bijv. een borst) amputeren, een rotte kies trekken, een kankergezwel bestralen, een ontstoken blinde darm verwijderen? Dit is geen verminking, maar een ingreep die veel ergers voorkomt. Het christelijk geloof staat niet haaks op de medische wereld. Lucas was een geneesheer, medicijnen werden aanbevolen, enz.. De heilige Geest woont ook in iemand die lichamen gebrekkig is. Is deze heilige Geest nog in de mens als hij overleden is? Nee, de menselijke en Gods Geest zijn daaruit. Hoewel een overledene geen geest meer heeft is hij/zij nog steeds een persoon. Het lichaam is niet het waardeloze 'stoffelijk overschot' of 'omhulsel'. Na Zijn afschuwelijk sterven aan het kruis, werd niet slechts Zijn 'stoffelijk overschot', maar Jezus Zelf in het graf gelegd (Joh.19:42). Het menselijk lichaam moet dus uit pieteit behandeld worden.

- * Handel in organen
Bij orgaandonatie is per definitie spraken van een donatie, een vrijwillige, onbetaalbare gift. Commerciële handel in organen leidt tot ongelijkheid omdat dan de organen naar de hoogste bieder gaan in plaats van naar de patiënt die ze het hardst nodig heeft. Door het grote tekort aan organen groeit de zwarte handel in organen schrikbarend. Er valt grof geld aan te verdienen. China, Pakistan en India staan in de top 3 van de illegale nierhandel. In Derde Wereldlanden als Pakistan, Mexico, India, Colombia en Egypte is het mogelijk om (illegaal) een nier tegen hoge bedragen te kopen. In China worden wel organen van geëxecuteerde gevangenen, zonder hun toestemming, verwijderd en verkocht. 'Waarom zou je een orgaan niet kunnen verhandelen, we zijn toch eigenaar over ons eigen lichaam?! Zo zou je de wachtlijsten kunnen reduceren.' – aldus pleiten voorstanders van orgaanhandel. De grote vraag is of die verhandeling vrijwillig of gedwongen is. Orgaanhandel is echter ook in Nederland een feit. Twee criminologen, onderzoekers van het Erasmus MC, vinden dat er een meldpunt moet komen waar artsen misstanden kunnen melden bij de politie, zonder hun beroepsgeheim te schenden.
- * Tussen de 0,3 en 0,6 % van de potentiële donateurs zullen inderdaad een of meerdere organen of weefsels geven. Feitelijk is succesvol transplanteren alleen mogelijk als 'voldoende mensen voortijdig sterven als gevolg van gewelddadige ongevallen...'. Dus hoe minder veiligheid, hoe groter het succes van orgaantransplantaties. Besef dat artsen geen pastors zijn. De

nabestaanden dienen zich dus goed te bezinnen op de rouwverwerking. Rouw is de natuurlijke prijs van de liefde. Hoe afscheid te nemen? Sommigen krijgen wroeging omdat ze het idee hebben dat ze de overledene in de laatste momenten van zijn leven in de steek hebben gelaten. Voordat u uw formulier invult, is het verstandig om aan uw familie en/of vrienden uw meningen en wensen bekend te maken, want men kan persoonlijke wensen niet vastleggen in het Donorregister. Het Donorregister adviseert u om uw persoonlijke wensen ook met uw naasten te bespreken zodat zij hiervan op de hoogte zijn. Zij kunnen uw wensen na uw overlijden kenbaar maken aan de arts. Dit is echter geen garantie dat de arts uw persoonlijke wensen kan uitvoeren.

De nieuwe wet en het protocol kunnen weer vernieuwd of aangepast worden. Blijf dus alert. Het is mogelijk om aan te geven een evt. donatie bij het leven te willen, maar tegen het afstaan na sterven bezwaar aan te tekenen. Indien u uw mening over en uw wil voor donor- en weefseltransplantatie wilt herzien, kunt u altijd een wijziging op de site <https://www.donorregister.nl/> doorgeven. Zij die hun keuze hebben laten vastleggen in het Donorregister krijgen daarvan een bevestigingsbrief. Bij de brief ontvangen zij een papieren pasje waarop hun naam en gemaakte keuze staan. Dit pasje hoeft men niet bij zich te dragen, maar is bedoeld om later nog eens na te kunnen kijken wat men had vastgelegd.

Kies dan het leven! Wij wensen u hiertoe veel wijsheid en vrede. "Laat iedereen zijn eigenovertuiging volgen. ... Niemand van ons leeft voor zichzelf, en niemand van ons sterft voor zichzelf. Zolang wij leven, leven wij voor de Heer; en wanneer wij sterven, sterven we voor de Heer. Dus of we nu leven of sterven, wij zijn altijd van de Heer. Want Christus is gestorven en weer tot levend gekomen, om te heersen over de doden en de levenden".

drs. W.J.A. Pijnacker Hordijk, okt. 2016

Jezus en Boeddheren of één?

Inleiding

Ons land heette een christelijk natie te zijn. Maar als men om zich heen kijkt, dan zou je, overdreven gesteld, bijna kunnen denken in een boeddhistisch land te zijn. Want overal kom je Boeddhabeelden in allerlei grootte en vorm tegen. We hoeven alleen maar te denken aan plaatsen als tuincentra, bloemenwinkeltjes, meubelboulevards, winkelcentra, restaurants, hotels, discotheken, zwembaden, wellness-resorts, etc.. Maar niet alleen daar, ook in vele huizen ziet men Boeddhabeelden. Zelfs een op de drie Nederlanders heeft een Boeddhabeeld(je) in huis op o.a. de vensterbank of in de slaapkamer (zelfs in het aquarium) en/of in de tuin. De meeste mensen hebben die beeldjes gekregen of als souvenir uit het buitenland meegenomen. Voor vele christenen is de aanwezigheid van een Boeddhabeeld een storend element, zoals bleek uit het artikel 'Boeddhabeeld onder tafel' in het Nederlands Dagblad van 7 mei 2014 (a).

Omdat er van 23 september 2016 t/m 29 januari 2017 in het Tropenmuseum in Amsterdam de expositie 'Mijn Boeddha en ik' te zien was, werd in een tv-programma (EenVandaag van 10 oktober 2016)(b) aandacht geschonken aan dit fenomeen van de Boeddhabeelden en werd de vraag gesteld waarom mensen deze in huis hebben. De uitstraling van het beeld zou aanspreken en rust geven en het zou een vervanging zijn van de oude religieuze afbeeldingen. Sommige mensen zien Boeddha als iemand die mensen leerde hun eigen weg te kiezen zonder al te veel dogma's. Maar 90% van de mensen weet niet wie Boeddha is. Vandaar dat het goed is om vooral het verschil tussen deze Boeddha en Jezus Christus aan te geven, omdat er helaas mensen zijn, die menen dat beide met elkaar vergelijkbare spirituele meesters waren. Dit maken van onderscheid tussen Jezus en Boeddha is ook van belang omdat ongemerkt boeddhistische invloeden onze maatschappij en zelfs de kerk, binnensluipen. De aantrekkingskracht van het boeddhisme ligt vooral in

de vermeende praktische aard ervan voor de postmoderne westers mens. Het boeddhisme doet je geloven dat je verlicht kunt raken als je je best ervoor doet. Dat geeft meer het idee van eigen controle en dat je invloed hebt op je eigen heil dan dat je uit genade moet leven (e). Boeddhisme "sluit naadloos aan bij het moderne levensgevoel". Het is vrijblijvend en ook te combineren met ander godsdiensten. Sommige zich christen noemende gelovigen (zelfs predikanten) menen dat hun geloof heel goed kan samengaan met boeddhisme, en men probeert boeddhistische elementen te combineren met de bijbelse boodschap (d). De woordvoerder van een zandmandala-project in Amersfoort meent zelfs dat alle godsdiensten uiteindelijk uit één bron komen (f).

Geen wezenlijke verschillen tussen Jezus en Boeddha?

De populaire en productieve boeddhistische auteur Thich Nhat Hanh rapporteert in zijn boek *Living Buddha, Living Christ*, dat zijn 'persoonlijke altaar' beelden bevat van zowel Boeddha als Jezus, die hij ziet als geestelijke broeders, die beide verering waard zijn. Gezien de huidige populariteit van de Dalai Lama en de boeken en tijdschriften over boeddhistische meditatie en gewoonten (een gemiddelde boekhandel bevat bij de afdeling religie meer titels gerelateerd aan het boeddhisme dan over het christelijk geloof)(d), lijkt het erop dat veel mensen dezelfde opvattingen als Hahn hebben. De mensen die onder invloed zijn van religieuze tolerantie en religieus relativisme, deinzen terug voor het logisch beoordelen van de waarheidsaanspraken van deze grote religieuze stichters. In plaats daarvan veronderstellen mensen vaak dat Jezus en Boeddha even belangrijke 'spirituele leraren' waren die ongeveer hetzelfde onderwezen. Het accepteren van zowel Jezus als Boeddha als verlichte wezens, wordt algemeen aangenomen en zou bevestigend zijn voor zowel christenen als boeddhisten. Waarom zou je de ene leraar boven de andere stellen - in het bijzonder in onze

hedendaagse pluralistische cultuur? Hoe moeten christenen, die alleen Jezus aanbidden, reageren op dit idee dat Jezus en Boeddha beide grote spirituele meesters op eenzelfde niveau waren?

De essentiële religieuze waarheidsaanspraken van Jezus en Boeddha verschillen radicaal van elkaar. Om anders te willen denken, moet men de geschiedenis, de logica en het welzijn van zijn ziel negeren, omdat Jezus en Boeddha radicaal verschillende spirituele wegen leerden. Jezus waarschuwde ervoor dat de weg naar het leven smal was en dat velen het niet zouden vinden (Matth. 7:13). Jezus' volgelingen mogen, vooral in onze pluralistische samenleving, niet de ernst van Zijn verklaring in twijfel trekken.

Voordat we de fundamentele leringen van Jezus en Boeddha over God, de mens, en verlossing vergelijken, moet men diegenen die gecharmeerd zijn van Boeddha erop wijzen dat de vroegste schriftelijke documenten over het leven van Boeddha (563-483 voor Christus) pas ongeveer vijfhonderd jaar na zijn dood zijn ontstaan. In zijn bewerkte verzameling *Boeddhistische geschriften* merkt Edward Conze op dat het boeddhisme niets heeft dat overeenkomt met het christelijke Nieuwe Testament, dat een gezaghebbende canon is van de Schrift die kort na het leven van Jezus is geschreven (1). Laat dus niemand boeddhistische verslagen als harde geschiedenis opvatten en vervolgens het Nieuwe Testament niet serieus nemen als zijnde te oud om historisch geloofwaardig te zijn (2).

Twee verhalen over de maagdelijke geboorte

Sommigen proberen om de kloof tussen Jezus en Boeddha te verkleinen door te zeggen dat van beide wordt gezegd dat zij in deze wereld zijn gekomen door middel van 'geestelijke middelen' via een maagdelijke geboorte. In hun boek *The Original Jesus* gaan de auteurs Elman Gruber en Holger Kersten zelfs nog verder en

ha, twee

stellen dat het verhaal van de maagdelijke geboorte van Jezus is ontleend aan een boeddhistische bron die dezelfde soort bovennatuurlijke oorsprong voor Boeddha claimde (3). Dit is onwaarschijnlijk. Ten eerste ziet deze visie significante verschillen tussen de twee verhalen over het hoofd. In de boeddhistische visie kwam Boeddha, vóór zijn geboorte, in de vorm van een witte olifant in de zijde van zijn moeder. Godsdienstwetenschapper Geofrey Parrinder merkt op dat “het niet een maagdelijke geboorte was, sinds ze getrouwd was, en in dit verhaal gaat het om een hemelse invloed in plaats van een goddelijke, bovennatuurlijke verwekking” (4). Wat het evangelie (Lucas 1: 26-35) zegt over de conceptie en de geboorte van Jezus verschilt radicaal met de boeddhistische visie.

Ten tweede zijn, zoals gezegd, de boeddhistische bronnen van veel latere datum dan de evangeliën van Lucas en Mattheüs. Het boeddhistische verhaal komt uit een bron uit de vijfde eeuw na Christus en is afwezig in de oudste Pali-canon van het boeddhisme (5). Als er sprake zou zijn van het overnemen van informatie, is de kans groter dat boeddhisten selectief geleend hebben van de evangeliën dan andersom (6). De geschriften van het Nieuwe Testament zijn allemaal geschreven in de periode van het midden tot het einde van de eerste eeuw. Volgens de gerenommeerde Bijbelgeleerde J. Gresham Machen, bestonden de gegevens over de

maagdelijke geboorte al enkele decennia na de tijd dat Jezus leefde (7). Dit is geheel anders dan de latere opkomst van de boeddhistische verhalen.

Maar wat kunnen we zeggen over de essentiële wereldbeschouwingen van Jezus en Boeddha, dat wil zeggen: hun leringen over de ultieme werkelijkheid, de toestand waarin mensheid zich bevindt, en geestelijke bevrijding?

Twee opvattingen over de ultieme werkelijkheid

Jezus bevestigde het bestaan en de eenheid van een persoonlijke en morele God, die zowel soeverein is over de geschiedenis als erbij betrokken is. Hij leerde Zijn discipelen te bidden: “Onze Vader die in de hemelen is” (Matt. 6: 9). Jezus heeft nooit het monotheïsme van zijn Joodse broeders betwist, maar bevestigde het en intensiverde haar geestelijke en morele aanspraken (Matt. 5-7).

Boeddha echter achtte theologische kwesties niet het overwegen waard. Hij beschouwde deze als metafysische speculaties, die weinig verheffend en niet relevant waren voor het bereiken van geestelijke bevrijding. Hij betwistte de basiskennmerken van het Brahmanisme van zijn geboorteland India, maar geloofde niet in een Schepper God als van fundamenteel belang zijnde voor een juiste spiritualiteit. Het beeld van Boeddha is vereerd over de hele wereld, maar hij heeft zichzelf nooit

beschouwd als een openbaring van God. Hij beschouwde zichzelf eerder als een verlichte leraar (Boeddha is een titel die ‘de verlichte’ betekent).

Twee opvattingen over de menselijke situatie

Volgens Jezus zijn mensen geschapen door God (Matt. 19: 4) en behoren zij met hun hele wezen God te aanbidden en te gehoorzamen, alsook hun naasten lief te hebben als zichzelf (Matt. 22: 37-39). Jezus leerde dat de mensen immateriële zielen hebben die na de dood blijven bestaan en dat die op een dag zullen worden herenigd met hun opgestane lichamen (Matt. 12:26-27; Joh. 5:28-29). Jezus zag echter ook dat de mensen in geestelijke zin ‘verloren’ waren (Luc. 19:10) en verdorven in hun wezen (Matt. 9:13; Marc. 7: 21-23).

Boeddha speculeerde niet over de menselijke oorsprong, maar was gericht op de menselijke situatie als zijnde overspoeld met lijden als gevolg van onvervulde verlangens (de eerste twee van de vier edele waarheden, de essentie van het boeddhisme). Hij leerde dat de mensen hun ziel niet met iets kunnen bevredigen omdat ze geen ziel hebben. Net zoals een wagen geen wezen heeft, maar slechts een verzameling van losse onderdelen, zo heeft de mens geen wezen of substantie; het is slechts een verzameling van onderdelen (geledingen of aspecten zoals fysieke vorm, gewaarwording, perceptie, ➔

gedachten die het gedrag bepalen, aandacht of bewustzijn) die khandhas worden genoemd. “Boeddha onderwees dat de khandhas geen zelf of ‘ik’ zijn, en niet behoren tot een zelf of ‘mij’. Er is geen eigenaar van de vijf khandhas. Al hetgeen tot de khandhas behoort is niet-zelf, al denken we dat ‘dit is mijn lichaam’, ‘dit is mijn geheugen’, of ‘dit zijn mijn gedachten’. Het lichaam en alle andere aspecten van ‘jezelf’ zijn volgens het boeddhisme niet van jezelf, maar zijn ontstaan als gevolg van oorzaken, en zijn zelf ook weer een oorzaak voor het ontstaan van nieuwe gevolgen of fenomenen. Hun bestaan is slechts tijdelijk, alle fenomenen komen tot een einde. De vijf khandhas hebben geen essentie” (C). Er is geen persoonlijk wezen of ziel, en er is geen persoonlijk leven na de dood. Boeddha ontkennde niet de hindoeïstische leer van transmigratie en reïncarnatie, maar hij ontkennde dat een individuele ziel terugkomt.

Voor ons als westerlingen en als christenen is bovenstaande ‘filosofie’ nauwelijks te volgen. Bovendien weten we vanuit Gods Woord dat de mens wel een ziel heeft. Denken we alleen al aan uitspraken van Jezus in bijv. Matt. 22:37 en 26:38. Nu kan men wel zeggen dat ‘ziel’ op gevoel betrekking kan hebben, maar toch ook op het ‘ik’. In de Bijbel wordt veel meer de specifieke individualiteit van de mens benadrukt in de verbondenheid met God en andere gelovigen, maar zeker niet van het opgaan van het individuele in een onpersoonlijk al, of een onpersoonlijk niets. De persoonlijkheid is een wezenlijk element van de mens, die nota bene een beeldrager van God mag zijn.

Twee opvattingen over geestelijke bevrijding

Volgens Jezus is het heil alleen in Hem te vinden: “De Zoon des mensen is gekomen om te zoeken en te redden wat verloren was” (Luk. 19:10 NBV). Jezus zag Zichzelf als de enige weg om de gemeenschap met de hemelse Vader te herstellen: “Alle dingen zijn Mij overgegeven door Mijn Vader; en niemand kent de Zoon dan alleen de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon, en wie de Zoon het wil openbaren” (Matt. 11:27; vgl. Joh.14: 6.). Bovendien zei Hij: “Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: Eer Abraham was, ben Ik” (Joh. 8:58; zie ook Kol. 2:9). In het licht hiervan roept Jezus ons op om Hem te volgen (Matt. 11:28-30) en in Hem te geloven voor de vergeving van zonden en het verkrijgen van eeuwig leven (Joh. 3:16; 6:29). Deze argumenten werden echter niet in een vacuüm geuit. Jezus bewees ook dat Hij de goddelijke Messias was zijn door de wijsheid van Zijn onderwijs, Zijn vervulling van de Hebreeuwse profetieën, de

ongeevenaarde kracht van Zijn wonderen, Zijn genezingen, Zijn gezag over de demonische wereld, Zijn offerdood aan het kruis, en Zijn opstanding, waaruit bleek dat Hij de dood overwonnen had (8).

Boeddha leerde dat de geestelijke bevrijding verkregen zou worden door het loslaten van verlangens en het zoeken naar het bevredigen van de niet-bestaande ziel, en door zichzelf los te maken van vergankelijke dingen. Dit loslaten in de zin van onthechten is overigens heel wat anders dan het in gebed leggen en overgeven van zorgen en verlangens in Gods hand, die genadig is en alles onder controle heeft

De boeddhistische leer van het loslaten en onthechten is de zgn. ‘Derde Edele Waarheid’. De ‘Vierde Edele Waarheid’ is dat verlossing wordt bereikt door middel van inspanning, dat door Boeddha ‘het achtvoudige pad’ werd genoemd. Het vereist wijsheid (goed verstand en denken), ethisch gedrag (juist spreken, handelen en leven) en mentale discipline (juiste inspanning, bewustzijn, en meditatie). De genen die slagen, verlaten de wereld van karma en wedergeboorte en het bereiken van nirvana, dat is het ‘oplossen’ van de menselijke persoonlijkheid in een staat die, naar men veronderstelt, niet in woorden kan worden beschreven. (Hoe geheel anders leert de Bijbel, namelijk dat in de eeuwige heerlijkheid in het Koninkrijk van God de menselijke persoonlijkheid niet is opgelost, maar volmaakt geworden is zoals God heeft bedoeld.) Boeddha heeft niet beweerd dat hij deze situatie aan anderen kon schenken, hij wéés er slechts op. Hij heeft overigens nooit beweerd God te zijn, hij heeft geen doden opgewekt, geen zieken genezen, of boze geesten uitgedreven. Op 80-jarige leeftijd overleed hij.

In het kader van dit thema geestelijke bevrijding (i.c. van stress) willen we een ogenblik stilstaan bij de zgn. mindfulness-meditatie (Mindfulness Based Stress Reduction), die is ontwikkeld door Jon Kabat-Zinn, een ervaren yogabeoefenaar, en wat is te zien als een intensief op het eigen ik gericht trainingsprogramma. (Een dergelijke meditatie werd al uitgedragen door Boeddha. Opmerkelijk is dat mindfulness is gericht op het ik, terwijl dit volgens Boeddha niet zou bestaan.) Daar ligt ook het grote verschil met christelijke meditatie: christenen richten zich niet geheel en al op zichzelf, maar zijn in de eerste plaats gericht op de aanwezigheid en Geest van Jezus Christus, die alomtegenwoordig is maar ook in ons woont. Ons basisvertrouwen en onze intuïtie liggen niet bij onszelf maar zijn gebaseerd op Jezus Christus. Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven.

Een belangrijk element in de training is het niet-oordelen waardoor men niet zo snel in spanning zou komen over gebeurtenissen en gevoelens. Echter dit niet-oordelen leidt snel tot een passiviteit van de geest, waarbij het kritisch vermogen uitgeschakeld wordt. Doordat het toetsende vermogen vermindert, valt de bescherming van een door de Heilige Geest geleid denken weg. Een christen hoeft niet zijn toevlucht te nemen tot een training als mindfulness, maar mag zijn problemen en spanningen in gebed aan de Heer voorleggen. Voor meer informatie hierover kan verwezen worden naar het artikel ‘Aandachtraining, Mindfulness’ in Promise (<https://stichting-promise.nl/body-mind-methodes-en-occultisme/aandachttraining-mindfulness.htm>).

Wezenlijke verschillen

Volgens het Nieuwe Testament, kwam Jezus in de wereld als een bovennatuurlijke bringer van verlossing, die het aanvaardde om te lijden in de handen van zondige mensen opdat Hij plaatsvervangend zou boeten voor de zonden van een opstandige wereld die vervreemd was geraakt van zijn eigen Bron van goedheid en leven. Hij aanvaardde het lijden aan

met gesloten ogen voor een wereld die hij wil overstijgen. Hoe verschillend van deze houding was de cruciale daad van Jezus, die, hoewel aan een kruis genageld, gekneusd en bebloed, in liefde keek naar de wereld die Hij kwam verlossen. Boeddha onderwees de dharma (de weg of lering) aan vele anderen, maar hij heeft nooit er aanspraak op gemaakt de dood te kunnen overwinnen door zijn eigen dood, of leven te bieden door middel van zijn eigen leven. Hij wees alleen de weg naar het zgn. nirvana, terwijl Jezus de deur naar de hemel opende.

Conclusie

Het grote verschil tussen christelijk geloof en boeddhisme is dat het eerste wijst op de verlossing door het verzoenend offer van onze Heiland en Heer Jezus Christus en dat de mens uit genade mag leven, terwijl het tweede een vorm van zelfverlossing is waarbij de mens autonoom denkt te zijn (d). De essentiële leringen en bedieningen van Jezus en Boeddha kunnen niet met elkaar worden verzoend of samengevoegd. Welke religieuze tolerantie en pluralisme dan ook kan de diepe verschillen tussen deze twee identiteiten, hun wereldbeelden, en hun handelingen uitwissen? Door nauwkeurig deze verschillen te omschrijven, doen we recht aan beide religieuze leiders, terwijl de waarheid in liefde moet worden verkondigd aan diegenen die hen ten onrechte op eenzelfde niveau plaatsen.

Douglas R. Groothuis

Vertaling en bewerking: Piet Guitit

het kruis om hen te redden die lijden aan de zonde en de gevolgen ervan (Jes. 53). Zoals een dichter schreef: "Geen enkele andere god heeft wonden zoals u". De verzen Jezus Zijn liet Zijn wonden zien aan de twijfelende Thomas als bewijs van het slagen van Zijn opdracht (Joh. 20: 26-29).

De oudste bronnen over het leven van Boeddha schilderen hem niet af als een bovennatuurlijke figuur, maar als een verlichte wijsgeer. Wereldwijd bekende beelden van Boeddha laten een in rustige overpeinzing zittende passieve man zien.

Dit artikel verscheen voor het eerst in het Christian Research Journal, volume 25, nummer 4, 2003. <http://www.equip.org/PDF/DJ660.pdf>

Literatuur

1. Edward Conze, "Introduction", in *Buddhist Scriptures*, ed. Edward Conze (New York: Penguin Books, 1959), 11-12.
2. Over de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament, zie Douglas Groothuis, *Jesus in an Age of Controversy* (Eugene, OR: Wipf en Stock, 2002), hfdst. 2-3.
3. Elmar R. Gruber en Holger Kersten, *The Original Jesus: The Buddhist Sources of Christianity* (Rockport, MA: Element Books, 1995), 82-83.
4. Geoffrey Parrinder, *Avatar and Incarnation* (New York: Barnes and Noble, 1970), 135.
5. Zie J. Gresham Machen, *The Virgin Birth of Christ* (New York: Harper en Brothers, 1930), 339.
6. *Ibid.*, 340.
7. *Ibid.*, 342.
8. Op de vorderingen en de geloofsbriefen van Jezus, zie Groothuis, *Jesus in an Age of Controversy*, hfdst. 13-16; en Douglas Groothuis, *On Jesus* (Belmont, Californië: Wadsworth / Thomson Learning, 2003), hfdst. 8.
 - a. <https://www.nd.nl/nieuws/leven/boeddhabeeld-onder-de-tafel.415720 lynkx>
 - b. http://buitenland.eenvandaag.nl/tv-items/69663/aan_de_haal_met_boeddha
 - c. https://nl.wikipedia.org/wiki/Vijf_khandhas
 - d. Pieter Siebesma, *De populariteit van Boeddha*. In: De Oogst, februari 2011
 - e. Cecile Hendriks, *Mensen luisteren liever naar een boeddhist*. In: Geloven in Nederland, mei 2014.
 - f. *Amersfoortse kerken tegen zandmandala's*, Reformatorisch Dagblad 22-4-2005
 - g. W.J.A. Pijnacker Hordijk, *Betoverde voorwerpen?* <https://stichting-promise.nl/bevrijdingspastoraat/betoverde-voorwerpen>.
 - h. Martin Kamphuis, *Weg van Boeddha*. Ark Boeken, 2001 (ISBN 9789033813658)
 - i. Esther Baker, *Mijn weg van Boeddha naar Christus. Een persoonlijk verhaal*. Ark Media, Amsterdam, 2011 (ISBN 9789033819483)

Tatoeage – rage

Vooral bij warm weer kun je zien, wie zijn of haar huid door tatoeage heeft laten toekakelen. Méér mensen dan alleen stoere zeelui, motorrijders, gevangenen, zwerfers en popsterren hebben hun lichaam als schilderdoek laten gebruiken, zo blijkt. Dit gedrag wordt gretig gekopieerd en zodoende komt tatoeage in allerlei sociale milieus voor. Tussen de vijf en tien procent van de volwassen Nederlandse bevolking heeft een tatoeage. Middelbare scholieren blijken er het gemakkelijkst voor te porren. De nieuwe generatie dragers zijn jong, hoogopgeleid en zelfbewust. Het 'taboe op tattoo' lijkt dus te verdwijnen. En gezien de ontwikkelingen in de Verenigde Staten zal het aantal tatoeages de komende jaren blijven toenemen. De verwijderingen eveneens...

Ze begonnen misschien als kind al met transparante plakplaatjes van de kauwgum op hun hand te plakken. Evenmin definitief is het zogenaamde 'Body Painting'. Nadat 'lijven met verf zijn gebeeldhouwd' kan, wellicht na een fotosessie, deze aparte kunst weer direct worden uitgewist.

Hiernaast bestaan er zgn. 'hennaschilderingen' die in de Islamitische en Hin-

doestaanse cultuur al eeuwen worden gemaakt. 'Mehndi' (Hindi voor henna ofwel de struik *Lawsonia Inermis*) is in Noord-India een eeuwenoude traditie bij aanstaande bruiden. De gedetailleerde versieringen op de voeten of handen gelden als teken van voorspoed of vruchtbaarheid. Deze kunnen na een paar weken pijnloos weer verdwijnen. Maar een hennalitteken kan ook twee jaar nodig hebben om te verdwijnen. Pas op dat voor een neptatoeage geen 'black henna' wordt gebruikt. Om de natuurlijke kleur van henna, bruingroen, donkerder te maken, wordt soms de stof parafenyleendiamine toegevoegd. In het ergste geval loop je een ernstige allergie op. Als je een gevoelige huid hebt, loop je het risico dat je aan je vakantie jeuk, permanente huidverkleuring of littekens overhoudt.¹

Maar hoe reageert u als úw kind zijn huid voor de rest van zijn leven, dus permanent, met een tatoeage wil laten 'versieren'? Wat is uw eigen standpunt? Afschuw of juist bewondering? 'Tattoo or not tattoo? - that is the question'. In sommige landen (Indonesië) blijkt tatoeage verboden te zijn. Waarom eigenlijk? Het antwoord op die vraag mag gegeven worden in de voorlichting van vooral schoolkinderen. In Nederland is tatoeëren ook aan banden gelegd. De warenwet is

zodanig gewijzigd, dat voor tatoeage- en piercingshops het absoluut verboden is om kinderen onder de 12 jaar te tatoeëren of een piercing te geven. Kinderen tussen de 12 en 16 moeten een vader of moeder mee nemen, anders is een tattoo of piercing niet toegestaan². De Nederlandse Bond van Tatoeërders noemt die bepaling een 'totale flop' en wil een wettelijk verbod voor het tatoeëren van kinderen onder de 17, want 'soms moeten kinderen niet alleen tegen zichzelf, maar ook tegen hun ouders worden beschermd'.³ Een wet zonder controle en sancties is een wassen neus. Hoe zit het met de politie zelf? LPF-kamerlid Eerdmans pleit voor een beschavingsoffensief bij de politie en verwijst naar het korps Amsterdam-Amstelland, waar korpschef Welting piercings, oorbellen voor mannen en zichtbare tatoeages in de ban heeft gedaan. Reden van het groeiende geweld tegen politieagenten is volgens de LPF er niet alleen de toenemende agressiviteit van burgers, maar ook de uitstraling van Nederlandse agenten.⁴

Geschiedenis

Ontdekkingsreiziger James Cook liet in 1774 een getatoeëerde Polynesiër in Londen zien. Hij voerde de term 'tatoeëren' in, welke voortkwam uit het Tahitiaanse woord voor 'markeren': tatau. De wortels van tatoeage gaan terug naar een 4000

jaar oude mummie van een Egyptisch koningskind. In de huid van de jongeman was met een benen naald een afbeelding van een zonnegod aangebracht. Vervolgens was de tatoeage permanent gemaakt door een mengsel van dierlijk vet en roet in de wond te wrijven. Minstens even oud is het gemummificeerde lijk, dat in het ijs van een gletsjer in Oostenrijk is gevonden. Deze persoon had tatoeages op nogal verborgen plekken bedekt met kleding. Romeinse schrijvers zoals Virgilius en Galenus rapporteerden dat veel slaven en criminelen werden getatoeëerd. De christelijke keizer Constantijn verbood tatoeages in het gezicht, die onder slachtoffers, soldaten en gladiators gewoon waren.

Doelen

Er blijken minstens twaalf redenen te bestaan waarom mensen zich laten tatoeëren.

1. De vroegste functie van het tatoeëren was vermoedelijk het camoufleren van het ongeklede lichaam tijdens de jacht.
2. Verder wordt er vermoed dat de eerste tatoeages om medische redenen werden gezet. Dit kon worden opgemaakt uit de vorm en de plaats van de tatoeage op oude mummies⁵, een soort bijgeloof dus.
3. De versieringen werden oorspronkelijk gebruikt ter identificatie, bijvoorbeeld om onderscheid tussen stammen te accentueren. In sommige culturen gelooft men dat de geest, die na de dood ontsnapt uit het lichaam, een exacte replica van dat lichaam zal worden. Daarom gebruiken zij tatoeages als identificatie in de volgende wereld. Bengalese Hindoes geloven dat ouders hun kinderen zonder tatoeages in het hiernamaals niet zouden herkennen. Bovendien werden in de beruchte Duitse concentratiekampen gevangenen als beesten door identificatietekens of nummers letterlijk gebrandmerkt. Het brandmerken geschiedde op een zichtbaar lichaamsdeel van een slaaf of slavin als teken van eigendom of misdadigheid. Tijdens een expeditie van het vreemdelingenlegioen in Afrika bracht een militaire arts bij soldaten verschillende tatoeages aan op de plekken waar gedrukt moest worden bij een slagaderlijke bloeding. De arts bedacht dat dit handig zou zijn als een soldaat tijdens het gevecht een slagaderlijke bloeding kreeg en er geen arts in de buurt was. Een medesoldaat zou dan precies weten waar hij moest drukken om zijn collega te redden.⁶
4. Een tatoeage geldt als statussymbool. Primitieve culturen (!) brachten dieren op hun lichamen aan, opdat ze de bescherming en kracht van die dieren zouden ervaren.
5. Tatoeages werden gebruikt als teken van rouw en voor een inwijdingsrite. Dr. Peter Hammond, directeur van Frontline Fellowship, een zendingsgenootschap in Zuid-Afrika, stelt dat tatoeages hun oorsprong vinden in het animisme en spiritisme van primitieve stammen. Het zijn pijnlijke rites die uitgevoerd worden om toe te treden tot de stam of clan. Deze initiatie gebeurt meestal bij het volwassen worden.⁷
6. Het kan ook als een verzetsteken dienen: drie stipjes tussen duim en wijsvinger is het teken van de pest hebben aan de overheid.
7. Een tatoeage kan een psychische uitwerking hebben: de op je huid geprojecteerde tijger bijvoorbeeld symboliseert en inspireert je innerlijke kracht. Anderen ontvangen magische krachten, bijvoorbeeld door een tekst met onbekende lettertekens in witte inkt. Door tatoeage worden sentimenten als patriotisme, liefde, vriendschap en broederschap uitgedrukt. Je moet wel veel van je partner, volk, vriend of broeders houden, om gedurende hele leven hun namen op je lichaam te blijven dragen. Topsporters trekken nogal eens hun shirt uit zodat hun afschrikwekkende tattoos zichtbaar worden. De 'sak yant'-tatoeages onder andere uit Thailand worden geacht geluk te brengen. Zo'n tatoeage is bekend geworden door de rug van de actrice Angelina Jolie. Een sak yant (yantra-tatoeage) is een tatoeage die door

monniken wordt aangebracht en geldt als een soort initiatie in het boeddhisme.

De Maori tattoo is de bekendste Polynesische tattoo. Polynesië is een eilandengroep ten oosten van Australië. De Maori zijn de oorspronkelijke bewoners van Nieuw-Zeeland. Maori zijn echter niet blij wanneer een westerling hun tatoeages overneemt. Een van de redenen om tattoos te laten zetten is om op te vallen, anders dan de anderen te willen zijn. Body Modification kan zelfs uitlopen op het laten zetten van een tatoeage die over tien lichamen loopt. Maar je wilt de grenzen steeds verder verleggen: piercings, uitrekken van oorlellen, scarification (waarbij de huid in een vorm wordt weggehaald zodat er een 'sierlijk' litteken ontstaat), brandmerken, je tong splijten, je oren opereren (zodat die op puntige elfenootjes lijken) of siliconenimplantaten plaatsen, en zelfs je ringvingers amputeren.⁸ Niets is te dol.

8. Tatoeages zouden het menselijk lichaam verfraaien, en deze ijdelheid mag best wat kosten. Tatoeage wordt reeds decennia in Nederland toegepast in de dermatologische praktijk. Na een operatie kan een ontsierend litteken door het inkleuren van de huid vrijwel onzichtbaar worden gemaakt. Nog weer anderen, wellicht de meerderheid, laten zich alleen ter decoratie 'beautification' tatoeëren. De tatoeages fungeren dan als mode-uiting. Voor velen geldt de tattoo juist als een symbool van vrijheid. Wij willen ons nu meer bezinnen op deze vrijwillige siertatoeages.

9. Tatoeage heeft ook een spiritueel effect. Enthousiaste tatoeagepropagandiste Michelle Delio getuigt: *"Tatoeages hebben te maken met het je eigen maken van je lichaam, zodat het een echt thuis wordt en een geschikte tempel voor de geest, die er in woont. Hoe meer symbolen ik in mijn huid aanbracht, des te meer voelde ik mij thuis in mijn lijf. Ik merkte dat mijn lichaam, door het te beschouwen als iets dat ik naar believe kon veranderen, aan de ene kant minder heilig werd, maar tegelijk ook heiliger. Minder heilig, omdat ik weigerde te accepteren dat het perfect was -geschapen immers naar het beeld van God - en heiliger, omdat ik mijn lichaam eer bewijs door ervoor te zorgen, het te voeden en het te sieren. Tatoeëren is dan ook een manier om de spirituele en materiële behoeften van mijn lichaam in evenwicht te houden. Ik ben ervan overtuigd dat je met*

een met zorg gekozen tatoeage zelfs zegeningen over je kan afroepen. Veel tegenwoordige tatoeëerders stellen, dat ze in hun werk zowel een medium als een psychiater moeten zijn. Sommige tatoeëerders in het Westen experimenteren met rituele methodes. Dat wil onder andere zeggen dat er een ritueel volbracht moet worden, zodat er een heilige ruimte ontstaat rondom de plek, waarop de tatoeage aangebracht dient te worden. Vaak wordt er wierook gebrand en wordt de goden gevraagd het proces te zegenen.

Vrienden worden uitgenodigd om er bij te zijn, en hun steun en energie te geven. De tatoeage wordt ontworpen volgens traditionele magische kleurstellingen en aangebracht als de maan de juiste stand heeft. Dit soort tatoeages wordt vaak gebruikt bij een initiatie- of genezingsrite".

Door de Griekse god Pan (half dier en half mens) in haar huid te laten graveren, hoopte ze de geest van deze oergod in de 20e eeuw op te kunnen roepen. "De tatoeages sieren niet alleen het lichaam, maar ook je ziel. Sommigen geloven dat je slechts aan je tatoeage herkenbaar bent in het hiernamaals. En, het werkt verslavend, je wilt steeds meer tattoos in je lichaam", aldus Delio.⁹ Het verslavede effect las ik in veel artikelen over dit onderwerp.

10. Jong blijven is een ander doel. Volgens Chris Wroblewski, medeauteur van het boek 'Vrouwen tattoos',¹⁰ is een tatoeage in zijn puurste vorm geen esthetisch, religieus, seksueel of maatschappelijk verschijnsel, maar een rituele afspraak met de dood. Het verouderingsproces probeert men zo tegen te houden. De tatoeages zijn

volgens hem op de huid neergeschreven toverspreuken, om het onafwendbare verval te voorkomen.

11. Als blijvende herinnering lieten pelgrims in de middeleeuwen een tattoo zetten van de bedevaartplaats die ze bezochten. Sommigen die in Japan waren geweest kwamen met een tatoeage van een draakje terug (bijv. de Engelse koning Edward III, de Deense koning Frederik IX, koning George van Griekenland en de keizers Frederik III en Wilhelm II van Duitsland.¹¹ Ter nagedachtenis aan en uit eerbetoon voor een overledene laten sommigen zich ook tatoeëren. De as als overblijfsel uit een crematie kan verwerkt worden in de tatoeage-inkt, maar de risico's voor de gezondheid zijn zodanig dat minister Schippers van Volksgezondheid het gebruik ontraadt. Het is namelijk aannemelijk dat de as bij het mengen met de inkt door de tatoeëerder al niet meer steriel is en bovendien kan de as schadelijke stoffen (kankerverwekkend, zoals PAKS¹²) bevatten.¹³

12. Tenslotte blijken tatoeages te dienen als alternatief evangelisatiemiddel. Goed bedoeld, maar niet doordacht. Ex-EO coryfee Arie Boomsma heeft op zijn rug een grote afbeelding van Sint Joris en de draak laten tatoeëren. Dat slaat volgens hem op het aangaan van uitdagingen en het overwinnen van tegenslagen. Bovendien liet hij op zijn onderarm op nota bene Goede Vrijdag (6-4-2007) een kruisteken aanbrengen als teken van hoop en rotsvaste basis van zijn leven. Boomsma verdedigt zich: in Leviticus mogen priesters van het volk Israel hun hoofden niet kaal scheren, hun baarden niet knippen en geen symbolen in hun huid kerven.

Volgens Boomsma verdedigen tegenstanders van tatoeage inconsequent dit verbod op tatoeage. Want die tegenstanders hebben hun kaalgeschoren wangen en kortgeknipte wangen en dat is volgens Leviticus dus ook verboden. Tegenwerping: Dit gebod, als onderdeel van regels voor levensheiliging, gold echter niet slechts voor de priesters (Lev.19:1), maar voor alle Israëlitische mannen die in rouw waren. Bovendien: hoewel het gebruik van tatoeage in Bijbelse tijden al bekend was, is Boomsma wel redelijk origineel, om dit als evangelisatiemiddel in Nederland te gebruiken. Het fameuze echtpaar Yolande Cabeau (actrice en tv-presentatrice) en topvoetballer Wesley Sneijder lieten beiden een vers uit Psalm 23 op hun lichaam inken. De Amerikaanse opwekkingsprediker Todd Bentley liet volgens eigen zeggen de tattoos over zijn hele lichaam in opdracht van God zetten. Daaronder ontdekte men trouwens ook occulte afbeeldingen.¹⁴ In de Verenigde Staten, het land van de onbeperkte mogelijkheden, heb je alles, bijvoorbeeld ook de 'Alliance of Christian Tattooers' met Joz.24:15 als basistekst. Dat is niet bepaald een Bijbeltekst om tattoos te legitimeren. Op hun site zijn veel doodskoppen –waarom toch?- te zien. Men zal het allemaal wel goed bedoelen, maar heiligt het doel de middelen?

Er mag dan geen duidelijk verbod zijn, er ontbreekt wel een duidelijk voorbeeld in Gods Woord om tatoeage voor evangelisatie te gebruiken. Is dit niet een miskennis van het prachtige door God geschapen lichaam? Natuurlijk kan je

naar aanleiding van die tattoos gesprekken krijgen en kan God met een kromme stok recht slaan. Vraag het God Zelf. Hij spreekt door Zijn Woord. Ervaringsdeskundige Peter van Breemen heeft grote tatoeages met duivels en demonische Keltische tekens zoals pentagrammen overgehouden uit zijn leven voordat hij christen werd. Die beïnvloeden zijn geest en herinneren hem aan zijn periode zonder God. Geld om deze weg te laten halen heeft hij niet. Nu werkt hij bij het christelijk opvangcentrum 'In de Vrijheid'. Zijn advies voor jonge mensen luidt: 'Begin er niet aan. Zet geen tatoeages, dat staat toch in Leviticus. Nergens zegt God dat je Hem moet eren met tatoeages. En bedenkt dat wie een kruis laat tatoeëren er zelf altijd op zijn kop naar kijkt. Een omgekeerd kruis is het teken van satan'.¹⁵

Techniek

Werkelijk van alles is in kleuren of zwart/wit op de hele huid (zelfs op de kaalgeschoren hoofdhaar) aan te brengen: schedels, slangen, draken, engeltjes, bliksemschichten, Hitler, Madonna, Dracula, Boeddha's, naakte vrouwen, harten, ankers, bloemen, kassabonnen, maar ook Maria, een kruis en Jezus ... Een klein lichaamsdeel kan bewerkt worden, maar ook het hele lichaam, waardoor het net lijkt of men kleding aan heeft. Nadat een bepaalde tekening is uitgekozen, wordt er een sjabloon op de huid aangebracht. Met de hand of met een elektrisch graveerpistool wordt een stof onderhuids ingebracht. Een tatoeage ontstaat door gekleurde pigmenten te plaatsen tussen de permanente onderlaag van de huid en de zich steeds vernieuwende bovenlaag. Het pigment verbindt zich met de huidcellen en is zichtbaar door de doorzichtbare bovenlaag van de huid. De pijn is afhankelijk van de plaats van het lichaam. Het genezingsproces duurt een à twee weken. Een nieuwere techniek is in plaats van etsen het in laten branden. Dan wordt een stempel, verhit tot 1000 graden, in de huid gedrukt.

Gevaren

De GGD heeft in Nederland officieel 570 vergunningen afgegeven, maar in werkelijkheid is een veelvoud aan tatoeërders actief.¹⁶ In 2013 waren er 823 tattoo shops met een vergunning, en dat aantal is toegenomen tot zo'n duizend shops in Nederland in 2015.¹⁷ Er bestaan in dit vak zeker (goedkopere) beunhazen. Maar hoe hoog kan de prijs oplopen als er niet absoluut steriel gewerkt wordt?! Ziekten als hepatitis-C (een ernstige leverontsteking) en hepatitis-B (een door bloed overdraagbare aandoening die vele male besmettelijker is dan hepatitis C en zelfs 100 x besmettelijker dan HIV) en HIV/

AIDS worden gemakkelijk verspreid¹⁸, met alle ellende van dien.

De hartspecialisten dr. M.W. Freund, drs. G.G. van Iperen en dr. J.L.M. Strengers (hoofd afdeling kindercardiologie) van het Wilhelmina kinderziekenhuis in Utrecht uiten hun ernstige zorgen in het Nederlandse artsblad Medisch Contact over het toenemend aantal jonge hartpatiënten met een piercing of een tatoeage. De lichaamsversieringen blijken het risico op hartbedreigende bacteriële infecties bij kinderen en jongeren met een aangeboren hartprobleem aanzienlijk te verhogen. De kleine wondjes die ontstaan bij het aanbrengen van een tatoeage of een piercing hebben lange tijd nodig om volledig te genezen en vormen dan een uitstekende toegangspoort voor bacteriële ziekteverwekkers als stafylokokken en streptokokken.¹⁹ In 2001 ontdekte de Keuringsdienst tijdens een kleinschalig intern onderzoek bij 18 % van de schoonheidssalons en tatoeageshops bacteriën in de verf.²⁰ Voor plastisch chirurgen en dermatologen is het nog onbekend of de bestanddelen van inkt - soms zware metalen als lood, kwik, chroom en cadmium - bij verwijdering met de lasermethode elders in het lichaam schade veroorzaken. Vreemd toch, dat door zware metalen verontreinigde grond moet worden afgegraven en gesaneerd, en dat tegelijkertijd wel giftige zware metalen onder je huid gespoten mogen worden! Tenslotte is het verontrustend dat in Nederland (bericht uit 1994) de laserbehandeling van tatoeages niet is voorbehouden aan uitsluitend medici. De Voedsel- en Warenautoriteit is vanaf 1-5-2004 tatoeage-inkt gaan controleren op verboden kleurstoffen, omdat sommige kleurstoffen kanker kunnen veroorzaken. In 2012 bleek al dat de zwarte inkt kankerverwekkend kan zijn. Ruim een decennium na 2004 meldt deze Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) dat een derde van de inkt, die in Nederland wordt gebruikt voor tatoeages, stoffen bevat die kankerverwekkend kunnen zijn. Meerdere importeurs en leveranciers hebben daar een waarschuwing of geldboete voor gekregen. Tussen 2008 en 2013 onderzocht de NVWA 701 monsters van gekleurde tatoeage-inkt, waarvan er 206 niet op orde bleken; 44 boetes werden uitgedeeld wegens het verhandelen van inkt die schadelijke stoffen bevatte. In een onderzoek van vorig jaar, waarbij 37 monsters zijn bekeken, bleek 41 procent niet aan de regels te voldoen. De NVWA weet niet of de stoffen ook daadwerkelijk kanker hebben veroorzaakt. In Nederland kennen we strengere regels dan in andere Europese landen. Volgens de Europese regels mogen stoffen als polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) tot een bepaalde waarde in de

inkt voorkomen, in Nederland geldt een totaal verbod. De NVWA waarschuwt dus voor het risico van tatoeages. Zo mogen mensen jonger dan zestien niet zonder toestemming van een ouder/voogd een tatoeage laten zetten. Er zijn strenge hygiëne-regels, en tatoeageshops hebben een vergunning nodig van de GGD. Bovendien zou in verband met allerlei risico's een website meer veiligheid moeten bieden.²¹ Bij overtreding kunnen de geldboetes oplopen tot zo'n 4.500 euro.²²

Spijt

Het advies 'bezint eer gij begint' is hier wel zeer van toepassing. Jongeren laten zich steeds jonger tatoeëren en krijgen nu ook steeds jonger spijt. Ongeveer drie van de vijf getatoeëerden blijken van hun tatoeage af te willen, opvallend veel dus. Vooral vrouwen van rond de dertig die aan trouwen en kinderen denken, willen niet meer geassocieerd worden met hun jeugd en daarom moet de tatoeage weg. Het kan een carrière in de weg zitten. Wie op een vrolijke avond –liefst dronken– 'ANNIE' op zijn borstkas liet tatoeëren, kon er immers vrijwel verzekerd van zijn dat de inktletters een langer leven was beschoren dan de verhouding met Annie zelf. Je aanbieden en afgebeelde idool kan bij jou in ongenade zijn gevallen. Zangeres Anouk is dit overkomen. Een spelfout is funest. Vraag maar aan de Feyenoorder Jordy Clasic ("You mean everything in my life"). En met Chinese karakters of buitenlandse teksten moet je goed uitkijken. Voor je het weet staat er niet 'mysterieus', maar 'raar' op je heup (Britney Spears) of dat je leeft volgens je 'menstruaties' (règles) in plaats van je eigen regels (règles) wat voetballer John Carew overkwam.²³ En hoe ziet je

tatoeage eruit als je oud en rimpelig bent geworden? Er is nòg een reden om eerst goed na te denken alvorens tot tatoeage over te gaan. Uit onderzoek door de University of Saint Andrews blijkt dat (zichtbare en daar doe je het toch voor?!) tatoeages de kans op een baan verkleinen. Managers blijken tatoeages te zien als 'vies' en 'onfris', en zijn bang hoe collega's en klanten erop zullen reageren.²⁴ Bovendien kan je afbeelding niet door iedereen gewaardeerd worden: in juli 2016 werd een Spaanse toerist uit Myanmar gevangen gezet vanwege een tatoeage van Boeddha op zijn been.²⁵

In principe is de tatoeage onherroepelijk. Vaak wordt onderschat hoe lastig, pijnlijk en emotioneel het is om een tattoo te verwijderen, nog afgezien van het pijnlijke financiële plaatje. De simpelste manier om niet met een tatoeage in het zicht te lopen, is om er kleding over heen te dragen. Indien iemand zich pas heeft bezonnen na te zijn begonnen en ontevreden is over een afbeelding, kan een zgn. 'cover-up' toegepast worden. Er wordt dan een plaatje bovenop aangebracht, wat het eerste verdoezelt. In feite wordt de tatoeage dan uitgebreid. Een andere methode is een vleeskleurige tatoeage te laten aanbrengen. Ten vierde kan de huid als het ware worden weggeschuurd (dermabrasie). Uiteraard is dit heel pijnlijk. Echt laten verwijderen kan door middel van plastische chirurgie, ofwel huidtransplantatie (vijfde methode). Er blijven dan vaak wel littekens over. Waar ligt de ethische grens voor de toepassing van plastische chirurgie? Je zou kunnen zeggen dat dit aanvaardbaar is als je er psychisch zwaar onder gebukt gaat.

Ten slotte een heel moderne manier van verwijdering: niet-pijnloze laserstralen. Deze methode is veel duurder dan het tatoeëren zelf. Afhankelijk van de omvang en aard van de tekening zijn de kosten € 50,- tot € 300,- per behandeling. De inkt van de tattoo wordt door de straling letterlijk geëxplodeerd en in zulke kleine elementen opgedeeld, dat deze in de weken daarna door het lichaam zelf kunnen worden afgevoerd. De behandeling moet wel vier tot twaalf keer herhaald worden! De klassieke Oost-Indische inkt is na een stuk of zes behandelingen verdwenen. Rode inkt kan binnen zes tot tien behandelingen weg zijn. Groen vergt wel 25 sessies (3 jaar), terwijl wit vaak onbehandelbaar is. Het verwijderen van een tatoeage ter grootte van een lucifersdoosje kost 600 tot 800 euro.²⁶ Garantie dat de tatoeage ook daadwerkelijk verdwijnt, kan niet gegeven worden. Als de inkt bijvoorbeeld synthetische stoffen of metaaldeeltjes bevat, kan de laserstraal die niet afbreken. Helaas kom je daar pas achter als je een keer met de laser behandeld bent... Voorkomen is nog altijd beter dan genezen!

Standpunt van het Jodendom

De enige duidelijke tekst, die sterk doet denken aan tatoeage, is Lev.19:28. In de Nieuwe Bijbel Vertaling en de vertaling van 'Het Boek' wordt hier het woord tatoeage gebruikt. De NBG vertaling van 1951 heeft: "Gij zult geen insnijding voor een dode in uw lichaam maken en geen tekens in uw huid laten prikken: Ik ben de HERE". Het betreft hier een verboden rouwgebruik. Commentatoren verschillen van mening over de vraag of de functie hiervan wel of niet een soort boetedoening is ten gunste van een overledene, opdat demonische machten de dode niet verder zouden kwellen. Noordt zij zegt hierover: "Hier wordt het nadrukkelijk verboden, zeker omdat het toen nog een sterk Kanaänitisch karakter droeg. Bij het latere Jodendom kwam het tatoeëren veel voor, maar de heidense inslag was verdwenen".²⁷ Hij verzuimt aan te geven waar en waarom tatoeëren bij Joden veel voor zou komen. Dat tatoeage bij Joden veel zou voorkomen is echter onjuist, behalve als je de holocaust in aanmerking neemt. In Auschwitz-Birkenau zijn 400.000 mensen gedwongen getatoeëerd met nummers en daarmee tot een ding gedegradeerd, immers onpersoonlijke dingen zijn makkelijker weg te gooien dan mensen met namen. Maar het is, net als het in de shoah veelvuldig toegepaste crematie, strijdig met de overtuiging van het Jodendom, waarin zij 'opgeroepen worden onder de oppervlakte te kijken en zich te concentreren op de ontwikkeling van diepere en meer blijvende aspecten van hun eigenwaarde en tevredenheid'. De menin-

meer is het verboden om (helemaal bij zijn verstand) zich te laten tatoeëren. Hoe kijken Joden aan tegen tatoeages en body-piercings, in het bijzonder in hun extremere verschijningsvormen, wanneer deze geen deel uitmaken van een medische behandeling?

Het feit dat zij geen medisch doel dienen is op zichzelf onvoldoende reden om ze af te wijzen. Het is immers een geaccepteerde gewoonte in hun cultuur om gaatjes in de oren te maken om er versierselen in aan te brengen om je mooier te maken. Hun Committee heeft geschreven dat dit toegestaan is volgens de joodse traditie. Als dit het geval is, wat is dan het *wezenlijke* verschil tussen gaatjes prikken in de oren en afkeurenswaardige vormen van tatoeages en body-piercings? Als de enige overweging is hoe groot of klein de ingreep is, op welke principiële gronden staan zij dan het ene toe en verbieden wij het andere? En als zij verklaren dat het andere verboden is, kunnen ze er dan zeker van zijn dat hun religieuze taal meer is dan alleen een rookgordijn waarachter een generatie of maatschappelijke groep probeert de eigen normen van schoonheid, decorum en smaak op te leggen aan personen die er anders over denken? Deze kritische kanttekeningen moeten serieus worden genomen. Maar ze moeten ze ook zorgvuldig toetsen aan de eis van de joodse traditie dat zij hun lichamen met respect behandelen, een opdracht die voor ons zeer zwaar weegt.³⁰

Heiligingswetten bepalen hen bij de natuurlijk schoonheid van het lichaam en weerhouden hen van misbruik en verknoeiing.³¹ God verbood insnijdingen in het lichaam te maken: Lev.21:5, Deut.14:1. Dit verbod hield geen verband met afgodisch gebruik, maar was bedoeld om de Israëlieten een juiste eerbied voor Gods schepping in te prenten. De uiterlijke verschijning moet de innerlijke status van Gods heilige natie weerspiegelen (Deut.14:1, 2).

Standpuntbepaling vanuit christelijke optiek

Een wetenschappelijk onderzoek in Amerika heeft aangetoond dat getatoeëerde jongeren zich beduidend vaker te buiten gaan aan seks, drank en geweld dan niet-getatoeëerden. Kinderen die een eerste tatoeage of piercing namen op een leeftijd van 13 jaar of jonger, hadden ook meer gedacht over het plegen van zelfmoord. Tatoeëren past bij het moderne hedonisme, waar het uitsluitend gaat om het eigen ik en het eigen lichaam. De schoonheid en kracht van hun eigen lichaam willen deze jongeren zo accentueren.³² Dat een menselijk lichaam schoon is en een tatoeëerder een knappe kunstenaar

gen van de orthodoxe en liberale Joden zijn niet eensluidend. Uitzonderlijk is dat een nazaat van een holocaust-overlevende of -overledene een nummer als uit Auschwitz laat tatoeëren als een blijvende herinnering en als een belangrijk teken van henzelf. 'Oma was hierdoor eerst vreselijk overstuur'. Op internet schrijft iemand hierover afkeurend het woord 'holocaustnostalgie'. 'Jongeren proberen de slachtofferrol van hun grootvader over te nemen', meent iemand anders.²⁸

Abraham Chill,²⁹ gaat verder op het standpunt van Joden in:

- 1) Als teken van rouw is tatoeage verboden.
- 2) Het maken van insnijdingen in de huid met onwisbare inkt is op basis van Lev. 19:28 verboden.

Rabbijnse commentaren verschillen van mening over het waarom van de tweede regel. Waarschijnlijk vanwege heidense oorsprong, omdat men de naam van heidense goden opschreef. Daarom werd het ook algemeen verboden. Or ha-Chajjim geeft als reden, dat als men (om begrijpelijke redenen) als teken van rouw en verdriet insnijdingen maakt, hoeveel te

kan zijn, staan buiten kijf. Zal ik mij door tatoeage laten toetakelen? Is hier sprake van versiering of verminking? Mag het lichaam versierd worden door oogschaduw, nagellak, lippenstift, oorbellen, enz.? De grote verschillen met tatoeage zijn, dat het niet op, maar in de huid wordt aangebracht en permanent is. In feite is het best een luxe om een aanzienlijk bedrag aan een tattoo te kunnen spenderen. Uit de groeiende populariteit van de tatoeages blijkt dat het met de financiële crisis

wel mee valt, maar dat er wellicht meer sprake blijkt te zijn van een identiteitscrisis.

Het slag mensen, dat tatoeages aan liet brengen, evenals de afbeeldingen moeten ons te denken zetten. Mijn leraar filosofie stelde terecht: 'beter langharig dan kortzichtig!', met andere woorden: het innerlijk is belangrijker dan het uiterlijk. Wel wordt het innerlijk weerspiegeld door het uiterlijk. Ieder mens communiceert met zijn lichaam en kleding. Wat kan die

boodschap dan zijn? Enkele voorbeelden: "Doe maar gewoon", "t Kan me allemaal niks schelen", "Wees bang voor mij!", "Ik heb mijn toevlucht tot de goden gezocht". Wat straalt je uit met je boodschap? Wat is het doel? Kracht? Bescherming? Stoerheid? Bij de groep willen horen? Zekerheid? Shockeren?

Opvallend is dat de opmars van het tatoeëren samenviel met de opkomst van de interesses voor oosterse religies. Sommigen van de getatoeëerde hebben zich

door occulte motieven laten leiden. Een christen weet dan hopelijk, hoe laat het is. De kracht, bescherming, eigenwaarde en acceptatie van de christen liggen in Christus alleen.

Uit de christelijke traditie blijkt dat wij weer niet de eersten zijn, die over dit onderwerp nadenken en positie proberen te bepalen. In de kerkgeschiedenis hadden christenen een afkeer van veranderingen in het lichaam, omdat zij geloofden dat God de mens naar Zijn evenbeeld schiep. Tatoeëren werd beschouwd als een daad van godslastering, een heidense gewoonte, die uitgeroeid diende te worden. In Calcuth in Northumberland verbood de Raad van Kerken in het jaar 786 of 787 eenvoudigweg alle vormen van tatoeages.

³³ Soortgelijke besluiten werden in de navolgende duizend jaar geregeld genomen. Er waren natuurlijk ook uitzonderingen:

* Er is in het huidige Sudan een christelijke tatoeage gevonden op de mummie van een vrouw uit de tijd van ongeveer 700 na Chr. De tatoeage bevond zich aan de binnenkant van haar rechterdij. Het gaat om een monogram met de Griekse letters M-I-X-A-H-A, ofwel de aartsengel Michael, de patroonheilige van de christenen in deze regio, misschien met de bedoeling zichzelf te beschermen. ³⁴

* Een andere uitzondering: Italianen in Loreto lieten een afbeelding in hun huid graveren als getuigenis van hun liefde voor God.

* Tijdens lange perioden van mishandeling ontstond de Koptische kunst van het tatoeëren. Oude Egyptische tattoo-kunst is terug te leiden naar 2000 vóór Christus. In het Romeinse rijk was tatoeëren een vernederende praktijk, die werd gebruikt om slaven en criminelen te markeren, en het werd ook gebruikt in heidense religieuze rituelen waarbij iemand de 'slaaf van een god' werd. In de vierde eeuw na Christus begonnen de Montanisten (een christelijke sekte) die sterk vertrouwden op het boek Openbaring, zichzelf te tatoeëren als de 'slaven van God' (Openb. 7:2-3). De eerste bewijzen van het Koptische tatoeëren gaan terug tot de achtste eeuw, wanneer de Egyptische monniken hun hand tatoeëerden met christelijke symbolen. Sommige geleerden geloven dat ze het hebben geleerd van Ethiopische christenen, die kruizen op hun voorhoofd, slaap en polsen griften. Historicus Susanne Elm schrijft dat 'verschillende soorten christenen, asceten, gewone christenen en soms bisschoppen stigmata droegen die op verschillende manieren hun gehoorzaamheid aan God weergaven, hun 'toebehoren aan God', zelfs in nadelige omstan-

digheden'. De Koptisch geleerde Otto Meinardus is het er mee eens: 'In tijden van vervolging heeft de tattoo van het kruis kracht gegeven aan de gelovigen en het onmogelijk gemaakt voor hen om hun geloof te ontkennen'. Terwijl tattoos van het kruis niet meer wijdverbreid zijn onder stedelijke Kopten, blijven ze populair onder Egyptische christelijke dorpsbewoners als een herinnering aan bijzondere zegeningen en religieuze geloften. Voor de Kopten van het verleden en het heden is de tattoo van het kruis niet een teken van tienerrebellie of mode. In plaats daarvan zijn het blijvende herinneringen aan hun christelijk geloof. Het laat de toewijding zien van de Kopten aan Degene die de eeuwige littekens van barmhartigheid, genade en waarheid droeg. ³⁵

Een vrij nieuw fenomeen is het 'Project Puntkomma' ('Project Semicolon'), een beweging die begon met de christelijke Amy Bleugel uit Amerika. De gedachte hierachter is de volgende: 'De puntkomma wordt gebruikt als een schrijver had kunnen beslissen een zin af te sluiten, maar ervoor koos dat niet te doen. Jij bent de schrijver en de zin is jouw leven'. Getatoeëerde puntkomma's zijn te vinden op polsen, vingers, onderarmen en enkels, maar ook achter oren, in de nekken en tussen de schouderbladen. Die laatste lichaamsdelen zijn, vreemd genoeg, door de drager zelf niet te zien en mist dan de positieve invloed. Het doel: een lager zelfdodingscijfer bereiken, is natuurlijk zeer prijzenswaardig, maar het middel is twijfelachtig. Natuurlijk is er in een persoonlijke heftige crisis meer nodig dan een tatoeage als herinnering en statement. Van een tatoeage als een soort amulet hoeven we niet veel te verwachten. Het klopt dat de mens zijn eigen verantwoordelijkheid heeft, maar het lijkt me te ver gaan om te stellen dat we ons eigen 'leven kunnen schrijven'. ³⁶

Al met al hebben eeuwenlang de meeste christenen het zondig gevonden om in dat 'beeld' veranderingen aan te brengen. Opvallend is dat voornamelijk niet-christenen zich laten tatoeëren en dat getatoeëerden na hun bekering tot de Here Jezus Christus vaak door de Heilige Geest overtuigd raken van de zonde van tatoeage en er van af willen!

Toch zijn niet de traditie en ervaringen, maar is Gods Woord in harmonie met Gods Geest, doorslaggevend in onze meningsvorming. Zoals gezegd, is elk mens een beeld of afbeelding van God. In Gen.1:27 lezen we dit zelfs twee keer. De mens lijkt eerder op God dan op dieren. In geestelijk opzicht lijken we op God, want

God is (een) geest (Joh.4:24). De Godmens Jezus Christus kreeg een lichaam, en heeft nu een verheerlijkt lichaam. Het menselijk lichaam is toch niet minder waardig dan de ziel of de geest. Volgens 1 Kor.6:19 is het lichaam van een christen inderdaad een tempel. Een tempel is gebouwd om er in te aanbidden en te offeren. Een christen, met zijn hele leven en lichaam, is niet van zichzelf maar van God. Daarbij is het dus de bedoeling dat hij geen extra aandacht voor zichzelf vraagt. Alle zelfzuchtige motieven voor het zetten van een tatoeage zijn daarom verwerpelijk. Deze heilige tempel van de Heilige Geest leent zich niet om - hoe kunstzinnig ook - met een soort 'permanente graffiti' te worden behandeld. Dit is op te vatten als een protest, alsof de Schepper tekort is geschoten. Het menselijke lichaam zit al verbazend ingenieus in elkaar, is adembenemend wonderlijk samengesteld en is van nature beeldschoon. Opvallend is eveneens dat in deze tijd, waarin steeds minder of niets meer permanent lijkt te zijn, men door te kiezen voor tatoeage daarmee dus ook kiest voor iets blijvends. Waar we in geloven en trouw aan blijven, is immers toch vaak maar tijdelijk. Krijgt tatoeage hiermee een diepere dimensie?!

Dat de mens (vooral de vrouw) zich behoorlijk kan optutten, blijkt al heel oud te zijn. In de 7e eeuw voor Christus noemt de profeet Jesaja in hoofdstuk 3:18-26 het uitgebreide make-up assortiment. Al dit fraaie zal vanwege haar trots ingewisseld worden voor afschuwelijke uiterlijkheden. Je ogen beschermen is niet modern, maar heel oud: 2 Kon.9:30 (Izebel!), Jer.4:30, Ezech.23:40. Job kreeg aan het einde van zijn lijdensweg o.a. een dochter, die hij 'Keren-Happuk' noemde, wat 'poederdoosje' of 'hoorn voor zwarte schmink' betekent (Job 42:14).

Mag een vrouw zich dan niet 'verfraaien'? Die indruk geeft 1 Petr.3:3-6: "Uw schoonheid moet niet gelegen zijn uiterlijkheden zoals kunstig gevlochten haar, gouden sieraden of elegante kleding, maar in wat verborgen ligt in uw hart, in een zacht en stil gemoed. Dat is een onvergankelijk sieraad dat God kostbaar acht". Dus laten we ons vooral profileren in onze innerlijke schoonheid, dat heet: karaktervorming. Een fraai karakter wordt in de loop der jaren niet flets en verlept, maar steeds mooier. Kleed je in "innig medeleven, in goedheid, bescheidenheid, zachtmoedigheid en geduld en bovenal in de liefde" (Kol.3:12-15). Ons model en voorbeeld is daarbij de Here Jezus. Geen groter compliment als van je gezegd wordt dat je op Jezus lijkt. Je rijkdom en identiteit moeten vooral in je binnenste liggen. Indien je rijkdom slechts uitwendig is, ben je in

wezen arm, en bestaat je schoonheid uit een masker dat de innerlijke rotheid kan verhullen. Bovendien heb je een zware strijd te voeren (en te verliezen!) tegen rimpels en grijze haren, die onvermijdelijk zullen komen.

Maar een vrouw mag best aandacht aan haar uiterlijk besteden om aantrekkelijk te zijn en te blijven vooral voor haar eigen man. Nee, personen uit de Bijbel en Bijbelschrijvers waren niet blind voor beeldschone mannen en vrouwen als Sara en Rebekka (Gen.12:11, 14, 24:16, 26:7)! Jacob was verliefd op Rachel, 'schoon van gestalte en schoon van uiterlijk'. Van haar zoon Jozef wordt trouwens hetzelfde getuigd (Gen.39:6). Maar Rachel pleegde wel afgoderij en stierf op tragische wijze. Van zijn andere vrouw Lea, met fletse ogen, kun je dit niet zeggen. (Gen.29:17, 31:30-35, 35:16-20). Koningin Esther was zowel van binnen als van buiten schitterend mooi. Mooie kleding, sieraden en make-up zijn niet uit den boze, mits zij de innerlijke leegte maar niet verhullen en niet bedoeld zijn om mannen te verleiden. Vinden we tatoeage dan in Ex.13:9 en 16? "Het zal (u) tot een teken op uw hand en tot een herinnering/kenteken tussen uw ogen zijn..."³⁷ Joden hebben dit gebod echter nooit opgevat om zich te gaan tatoeëren. Wel hebben ze dit vers op een andere manier heel letterlijk toegepast. Iedere Joodse man, vanaf 13 jaar, heeft de plicht gebedsriemen bij het ochtendgebed om te doen. Zij bestaan uit twee kleine kubusjes, waarvan één op het voorhoofd en één op de linkerarm wordt geplaatst. In deze kubusjes bevinden zich korte gedeelten uit de Tora. De Here Jezus ageert hier tegen in Mat.23:5. De toepassing moet immers figuurlijk zijn, zoals ook Spr.3:3 uitgelegd moet worden: "Dat liefde en trouw u niet verlaten! Bindt ze om uw hals, schrijft ze op de tafel van uw hart". Het gaat in het geloof niet om de huid, maar om het hart.

Om je diepe verlangens, je intense gebedkracht bij te zetten, wordt in Gods Woord nergens opgeroepen om een tattoo te laten zetten, maar om te vasten.

Zoals het bloed van een lam aan de deuroposten het teken was voor leven (Ex.12), zo kregen 'mannen, die zuchten en kermen over al de gruwelen' in Jeruzalem een teken op hun voorhoofden. Dit deed een man in linnen gekleed en een schrijfkoker aan zijn zij (Eze.9). In Openb.7:3, 9:4, 14:1 is sprake van een verzegeling van de trouwe gelovigen op het voorhoofd en een merkteken op de rechterhand. Tegenhanger van dit zegel van God is het merkteken, dat de aanbidders van het dier op hun voorhoofd en rechterhand krijgen (Openb.13:16, 14:9). Een zegel is vergelijkbaar met een stempel, en kan trouwens ook puur geestelijk gezien wor-

den (Joh.6:27). Sommigen denken aan het onderhuids inplanten van een chip, wat technisch al mogelijk is en bij dieren reeds wordt toegepast... In elk geval is het niet hetzelfde als siertatoeage, en dat is ons onderwerp.

Het lijkt dat God Zelf wel in Zijn lichaam schrijft: "Zie, Ik heb u (Sion) in/op mijn handpalmen gegrift, uw muren zijn bestendig voor mij" (Jes.49:16). Heeft God dan echt handen? Nee, zoals we reeds zagen in Joh.4:24 is God een Geest, maar Hij wordt wel als een mens beschreven. Dit heet een antropomorfisme. Hier wordt dus een geestelijke werkelijkheid op een plastische, menselijke wijze beschreven. Deze tekst kunnen we evenmin betrekken op tatoeage.

Schiffmacher, de tatoeagekoning van Amsterdam met zijn shop op de Wallen (!), maakt ons attent op Openb.19:16: "Op zijn kleding en op zijn dij staat de naam 'Hoogste Heer en koning', maar het is onwaarschijnlijk dat hier sprake is van tatoeage. Deze namen staan op de hoogte van zijn heup, op een kleed of sabel, in plaats van op of zelfs in zijn huid. Dit zou voor Johannes dan immers onleesbaar zijn geweest.

De geïnspireerde apostel Paulus stelde: 'U bent gekocht en betaald, dus bewijs God eer met uw lichaam' (1Kor.6:20).

Conclusie

Tatoeage als mode, enzovoort, wordt niet in de Bijbel genoemd, maar als rouwgebruik wel verboden. In overweging dienen we te nemen, dat vooral niet-christenen zich hebben laten tatoeëren om allerlei niet- of zelfs antichristelijke motieven. Hoewel het verfraaien van je lichaam op zich niet tegen Gods wil ingaat, is tatoeage riskant en te ingrijpend, te vergelijken met graffiti op een witte tempel. Iemands uiterlijk is een weerspiegeling van zijn innerlijk. En dit innerlijk telt voor God wezenlijk. Het onzichtbare hart is belangrijker dan de zichtbare huid.

In het algemeen is tatoeage in de christelijke traditie afgewezen en wel meer dan alleen uit conservatisme. Dat getatoeëerden, na hun bekering tot de levende God, besluiten om uit eigen overtuiging hun tatoeage te laten verwijderen (zonder dit artikel overigens te hebben gelezen), moet ons eveneens tot nadenken stemmen. Bovendien zijn er ernstige medische bezwaren: indien het tatoeëren niet strikt steriel geschiedt, is de kans op hepatitis B en AIDS levensgroot aanwezig. Bovendien is bij de eventuele verwijdering (60% kans!) het nog onduidelijk wat de giftige kleurstoffen voor schade aanrichten. Op grond van bovenstaande zijn we over deze 'kunst' dus niet positief. Hopelijk zijn christenen geholpen met dit artikel, om over je lichaam, geld en tijd een goed

rentmeester te zijn. Bij twijfel niet inhalen. Think before you ink!

drs. W.J.A. Pijnacker Hordijk

Geraadpleegde literatuur:

- * Raymond van den Boogaard, De teloorgang van de tattoo, NRC-Handelsblad, 13-8-1999, p. 19
- * J.O. Buswell, Tattoo, *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, deel 5, (Michigan, Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1976), p.603
- * Arnaud Cornelissen, *Onzichtbare verwijdering tatoeages is onmogelijk* (Gooi en Eemlander, 16-12-1987)
- * Michelle Delio, *Tattoo: lichaamskunst als spiegel van je ziel* (Alphen a/d Rijn: Atrium, 1993) vooral pp. 8, 15, 65, 73, 75.
- * C.F. Keil & F. Delitzsch, *Commentary on the Old Testament*, volume I (Michigan, Grand Rapids: Eerdmans, 1981) p. 424
- * Teunke Koelewijn, *Veel mensen willen van hun tatoeage af* (Primeur, 13-1-1995)
- * F. Kootstra, *Tatoeages soms een (medisch) probleem - Een cultuur in kaart gebracht* (Medisch Contact, 29-7-1994)
- * Rob Molthoff, *Tatoeages op het lijf geschreven* (Psychologie, juli 1992)
- * Karin van Munster, *Laserstraal blaast tatoeages op* (Trouw, 24-9-1994)
- * Eduard Padberg, *Stoere tekening wordt lelijk litteken* (De volkskrant, 28-6-2005)
- * Chaim Pearl en Reuben S. Brookes, *Wegwijs in het Jodendom* (Amsterdam: stichting Jad Achat, 1985)
- * Henk Schiffmacher, *Heet van de naald* (Amsterdam: De Arbeiderspers, 1991) p.61
- * Frits Wafelbakker, *Tatoeages, trots & spijt* (Primeur 30-8-1994)
- * Tonny van der Mee, *Een tatoeage als levensverhaal*, Algemeen Dagblad, 28-7-2012, pp. 12 en 13
- * Bob Witman, *Tatoeage camoufleert plastische chirurgie* (De Volkskrant, 8-10-1988)
- * Chris Wroblewski, *Tatoeages: de kunst, de trots, de erotiek* (Houten: Gaade, 1993)
- * Chris Wroblewski, *Vrouwen tattoos*

(Houten: Gaade, 1994)

* www.axxent.ca/~gennaro/Tattoo_History/

Noten

- 1 Tijdelijke tatoeages met zwarte henna kunnen ernstige allergische reacties veroorzaken. Sinds enkele jaren hebben dermatologen in België en in het buitenland een groeiend aantal ernstige allergische reacties vastgesteld die worden veroorzaakt door tijdelijke tatoeages met henna die parafenyleendiamine (PPD) bevat. PPD is een zeer sterk allergeen, dat toegestaan is voor gebruik in kleurstoffen voor het haar, maar verboden is in producten om rechtstreeks op de huid aan te brengen. Met zuivere henna komen allergische reacties zelden voor. Wanneer kleurende preparaten enkel henna bevatten, zijn er verschillende uren nodig om de huid te kleuren en ziet de verkregen kleuring er oranje tot kastanjebruin-rood uit. Indien er PPD aan wordt toegevoegd, ziet de tekening er zwarter uit en verschijnt ze sneller, maar de kans op allergie is dan zeer groot. De allergische reacties die door PPD worden uitgelokt, verschijnen in het algemeen 2 tot 3 dagen na het aanbrengen van de tijdelijke tatoeage bij een reeds gevoelige persoon, maar kunnen slechts na een tiental dagen optreden wanneer de tatoeage aan de basis van een primaire sensibilisatie ligt (wat trouwens vaak het geval is). Er zijn verschillende symptomen waargenomen: jeuk, roodheid, puistjes, blaren, erosie, ... Er kunnen blijvende hyperpigmentatie van de huid en blijvende littekens optreden. In principe wordt men een leven lang overgevoelig en kan men vervolgens allergieën ontwikkelen voor alle producten die PPD bevatten of analoge producten, met name kleurstoffen voor het haar, bepaalde kleurstoffen voor textiel, rubber, zonfilters of zelfs sommige geneesmiddelen. Wanneer dergelijke reacties optreden, moet men snel contact opnemen met de behandelende arts of dermatoloog, die een aangepaste behandeling zal voorschrijven. Deze tijdelijke tatoeages worden in het algemeen aangebracht door rondtrekkende artiesten, op stranden, kermissen of festivals. Vooral bij jongeren is deze vorm van tatoeage erg populair. In het buitenland worden hennatatoeages vaak aan toeristen voorgesteld. In België zullen op de gevoelige plaatsen controles worden georganiseerd door de Dienst Inspectie van de federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. <http://www.health.fgov.be/Tatouages/NL/henna.pdf>
- 2 *Verbod op tattoo en piercing bij kinderen*, Reformatorisch Dagblad, 28-6-2006
- 3 Berry van der Heijden, *'Tatoeagewet aanpassen' en Veel jongeren hebben spijt van tatoeage*. Nederlands Dagblad 21-8-2007
- 4 *LPF: Geen piercing en tatoeage voor politieagent*, Reformatorisch Dagblad, 15-6-2006
- 5 www.snizoo.nl/tattoo-informatie/algemeen/tattoo-geschiedenis
- 6 Petra Wolthuis, *Zorgen om risico's 'beautificatie'*, Metro, 13-8-2002
- 7 Martha Aalbers, *Een tattoo nog steeds taboe?*, Nederlands Dagblad, 6-1-2010
- 8 Alex van der Hulst, *Tatoeages zijn mainstream. Amputeer eens een vinger*, NRC.Next, 25-3-2015, n.a.v. de tentoonstelling Body Art t/m30 aug. 2015 in het Tropenmuseum te Amsterdam.
- 9 Een van andere de uitspraken van Michelle Delio "Tattoos have a power and magic all their own. They decorate the body but they also enhance the soul."
- 10 *Vrouwen tattoos*, WROBLEWSKI, Chris & RIJSOORT, Albertjan van
- 11 Rien van den Berg, *Een echte draak is niet te doden*, Nederlands Dagblad, 10-6-2016; recensie van Draken, Peter Nissen en Sanne Verdonck (Nijmegen: Vantilt, 2016) 176 p.
- 12 PAKS zijn polycyclische aromatische koolwaterstoffen
- 13 Schippers *'As van cremeerden beter niet in tatoeages'*, De Volkskrant, 1-4-2016
- 14 Krijen de Jong, *Baas in eigen huid*, de Oogst, juli-aug.2012 pp. 14, 15
- 15 Martha Aalbers, *Een tattoo nog steeds taboe?*, Nederlands Dagblad, 6-1-2010
- 16 Tonny van der Mee, *Een tatoeage als levensverhaal*, Algemeen Dagblad, 28-7-2012, p. 13
- 17 www.snizoo.nl/tattoo-shops
- 18 Drs. M. Dosljak, projectleider nationaal Hepatitis Centrum, Sp!ts 12-7-2002
- 19 René Steenhorst, *Alarm om tattoo kinderen Risico infecties bij hartproblemen aanzienlijk hoger*, De Telegraaf 19-7-2008.
- 20 *Tatookleurstof kan infectie veroorzaken*, Sp!ts, 19-12-2001 en Petra Wolthuis, *Zorgen om risico's 'beautificatie'*, Metro, 13-8-2002
- 21 http://www.veilig tatoeeren.nl/Veilig_tatoeeren
- 22 *NVWA: tatoeages kunnen kankerverwekkende inkt bevatten*, NRC, 16-4-2015; Gerben van 't Hof, *Felle kleur in tatoeage is kankerverwekkend, 'Af en toe gebruik je de klant als proefkonijn'*, AD 16-4-2015
- 23 Tonny van der Mee, *Een tatoeage als levensverhaal*, Algemeen Dagblad, 28-7-2012, pp. 12 en 13
- 24 *Tatoeage vermindert kans op een baan*, Metro, 9-9-2013, www.faqt.nl/recent/tatoeage-vermindert-kans-op-baan/
- 25 Rens Oving, *Drie maanden achter tralies om een uitgetrokken stekker*, Metro, 7-10-2016
- 26 Berry van der Heijden, *Veel jongeren hebben spijt van tatoeage*. Nederlands Dagblad 21-8-2007
- 27 dr. A. Noordt zij, *Levitikus, Korte Verklaring van de Heilige Schrift* (Kampen: Kok, 1940) p.202
- 28 Ad Bloemendaal, *Oma genummerd in Auschwitz, kleinzoon in Israël*, Nederlands Dagblad 17-10-2012
- 29 The mitzvot, Jerusalem, 1990, pag. 246, 247
- 30 De rest van dit artikel is te lezen in Levend Joods Geloof nr. 1 2003 <http://www.xs4all.nl/~ljk/50-1.html>
- 31 Gordan J. Wenham, *The Book of Leviticus* (Grand Rapids: William B. Eerdmans publishing company, 1979) p. 272
- 32 *Verband tatoeages en slecht gedrag*, Reformatorisch Dagblad 12-6-2002 Het onderzoek is verschenen in het blad Pediatrics, en is besproken in de Washinton Post.
- 33 www.christiancounterculture.com/pdf/tatoo.pdf
- 34 Rien van den Berg, *Mummie heeft christelijke tatoeage op binnenkant dij*, Nederlands Dagblad 25-3-2014 Op de mummietentoonstelling van het British Museum in Londen is deze mummie vanaf mei 2014 te zien.
- 35 Door: Jennifer A. Johnson(3/9/2009) Vertaling: Michael Zaky www.koptischekerkdenhaag.nl/Articles/266/Tatoeage%20van%20het%20Kruis/#sthash.9alP3aAr.dpufhttp://www.koptischekerkdenhaag.nl/Articles/266/Tatoeage%20van%20het%20Kruis/www.bijbelanteekeningen.nl/gallery3/bn/T/Tatoeage/Copt_tattoo
- 36 Harmke van Berkum, *Tattoo als teken van hoop*, Nederlands Dagblad, 17-7-2015
- 37 Vergelijk Deut.6:8.

Luther en Rome

Korte bespreking van het boek 'Luther en Rome. Een oecumenische visie op het conflict Rome-Reformatie'. Auteur: drs. Martie Dieperink

Het jaar 2017 zal een gedenkjaar van de Reformatie zijn, een Lutherjaar. Dan zal worden herdacht dat 500 jaar geleden de Reformatie is begonnen: op 31 oktober 1517 had Luther zijn 95 stellingen op de deur van de slotkerk in Wittenberg geslagen om een dispuut uit te lokken. In de afgelopen maanden zijn er in verband met het Lutherjaar al vele boeken over Luther verschenen, waarbij bepaalde aspecten worden belicht. Dit voortreffelijke boek gaat in op het conflict tussen Luther en Rome.

“Dit boek over Luther heeft een oecumenische doelstelling. Als we kunnen analyseren en begrijpen hoe het conflict Rome-Reformatie is ontstaan, kan dit helpen om het conflict op te lossen. De auteur heeft als godsdienstwetenschapper ernaar gestreefd de strijd tussen Luther en Rome zo onpartijdig mogelijk te onderzoeken. Om een conflict goed te verstaan, moeten we beide partijen kennen. Naast werken van Luther zelf heeft ze daarom tal van boeken over Luther gelezen, protestants en katholiek, pro en contra, orthodox en vrijzinnig. Als we naast de boeken van Luther ook de katholieke bronnen raadplegen, krijgen we een beter beeld van het conflict. De kloof blijkt dan niet zo diep te zijn als vaak is gedacht. Er is een nieuwe eenheid mogelijk”, aldus de achterflap van het boek.

Dit boek van Martie Dieperink is vanaf het begin tot het eind zo boeiend geschreven, dat je het in een ruk zou willen uitlezen. Ook al behandelt het boek een zeer serieus onderwerp, het leest als een spannende roman. Het geeft een diep inzicht in de geloofsworsteling en de problematische persoonlijkheid van Luther, die enerzijds voor de waarheid wilde strijden, maar door zijn onbuigzaamheid onnodige conflicten oepiep.

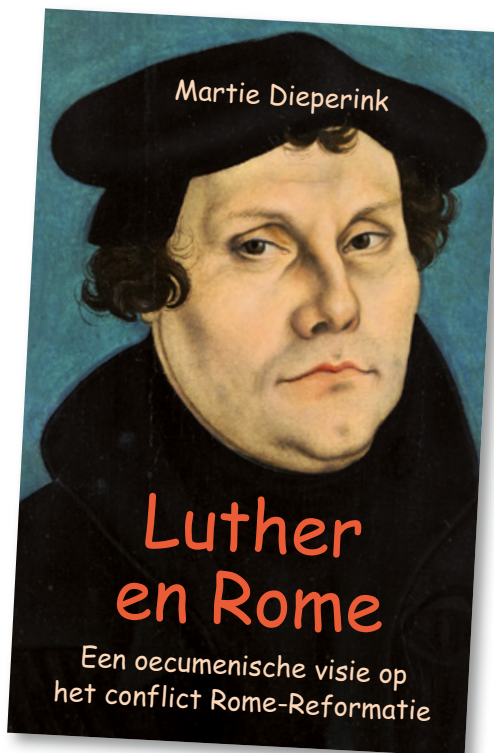
Een kort overzicht van de inhoud:

Hoofdstuk 1: Luther en het kloosterleven

Het grote probleem van Luther was de medewerking van de mens aan Gods heilsplan. Luther kon de vrije wil van de mens niet rijmen met Gods soevereiniteit. Hij kon zich niet voorstellen, dat monniken en nonnen zich uit liefde voor Jezus aan Hem toewijdden. Hij veroordeelde dat zelfs, want als men meent iets aan het heil te moeten bijdragen, ook al is dat overgave aan Jezus, verloochent men Jezus en Zijn verlossingswerk, aldus Luther. Luther heeft zo de diepste motivatie van het kloosterleven bestreden. Hij kon in het klooster de vrede van het hart die hij zocht, niet vinden.

Hoofdstuk 2: De grote ontdekking

Luthers grote ontdekking was dat Gods gerechtigheid niet eist, maar schenkt. Maar dit was in wezen niets nieuws, want dat was ook te vinden in de katholieke traditie. Ook Rome gaat uit van

genade. Wel ging Luther, die gekweld werd door angsten en twijfel en daarom een zekerheid zocht waaraan hij zich kon vastklampen, een eigen theologie ontwikkelen, waardoor hij in botsing kwam met Rome.

Hoofdstuk 3: Luthers karakter en denkwijze

Ongetwijfeld heeft Luthers karakter en denkwijze een rol heeft gespeeld bij het conflict. Zijn oordelen en zijn geschriften waren hard en scherp. Luther had een dubbele natuur. Als hij van zijn veroordeling hoort, laat hij tegenover Rome zijn houding van deemoed varen en is hij voortaan vol trots en zelfverzekerdheid. Hij wilde voor niemand buigen en kon geen fouten toegeven. Anderzijds kende hij depressies en was hij soms wanhopig. Uit het feit dat hij zich in zijn gebed niet vrij voelde, bleek zijn innerlijke frustratie. Hij kon niet bidden zonder daarbij papisten te vervloeken. Met Luthers karakter hangt samen een typisch denken in tegenstellingen: dit denken kunnen we zien als een uitvloeisel van zijn

eigen zielestrijd, van een worsteling tussen licht en duisternis.

Hoofdstuk 4: De strijd tegen de aflathandel

Er waren meer katholieken die protesteerden tegen de aflathandel. Maar Luther baarde veel opzien met zijn 95 stellingen, hetgeen zelfs tot een proces leidde. Het negatieve beeld dat we van de aflatprediker Tetzl hebben, wordt wat genuanceerd.

Hoofdstuk 5: Luthers veroordeling

Omdat men dacht dat Luther verkeerde leringen verkondigde,

Luther

wilde aartsbischop Albrecht van Mainz Luther waarschuwen, maar Albrecht was niet uit op een veroordeling. Ook paus Leo X was aanvankelijk niet van plan om Luther te veroordelen; hij hoopte de zaak in der minne te kunnen schikken. Het conflict werd echter niet opgelost. Het proces tegen Luther culmineerde in zijn excommunicatie.

Hoofdstuk 6: De rijksdag te Worms
Op heldere en levendige wijze

wordt de gang van zaken tijdens de rijksdag beschreven. Overigens veroordeelde Rome niet het hart van het evangelie: het geloof in Christus en de rechtvaardiging door het geloof.

Hoofdstuk 7: Luthers strijd tegen Rome

Luther heeft zijn veroordeling niet kunnen verwerken en radicaliseerde. Hij is een felle strijd tegen Rome begonnen en ging de paus een antichrist noemen. Ook in de ogen van Erasmus ging Luther te ver.

Hoofdstuk 8: Sola scriptura

Luther wekte de indruk dat Rome het Woord van God vervolgde. Niet de Bijbel als zodanig was in het geding, maar de uitleg van en de wijze van omgang met de Schrift. Gewoonlijk wordt er niet aan gedacht dat er achter Luther's sola's een conflictdenken schuilgaat: 'sola fide', alleen door het geloof, keert zich tegen de noodzaak van liefde en goede werken in het heilsplan, 'sola scriptura', alleen de Schrift, keert zich tegen de traditie en het kerkelijk gezag, en 'sola gratia', alleen de genade, keert zich tegen de vrije wil en de eigen keuze van de mens.

Hoofdstuk 9: Luther en Erasmus

De strijd tegen de aflaathandel was voor Luther slechts bijzaak geweest. Het ging hem om de leer van de geknechte wil, dus onvrije wil. Hij heeft het boekje van Erasmus over de vrije wil dan ook fel bestreden, ten onrechte. Immers ook Erasmus ging uit van Gods genade.

Hoofdstuk 10: De gevolgen van het conflict

De Reformatie heeft een schaduwzijde gekend: strijd en verdeeldheid. In onze tijd wordt meer en meer de noodzaak van eenheid en verzoening beseft.

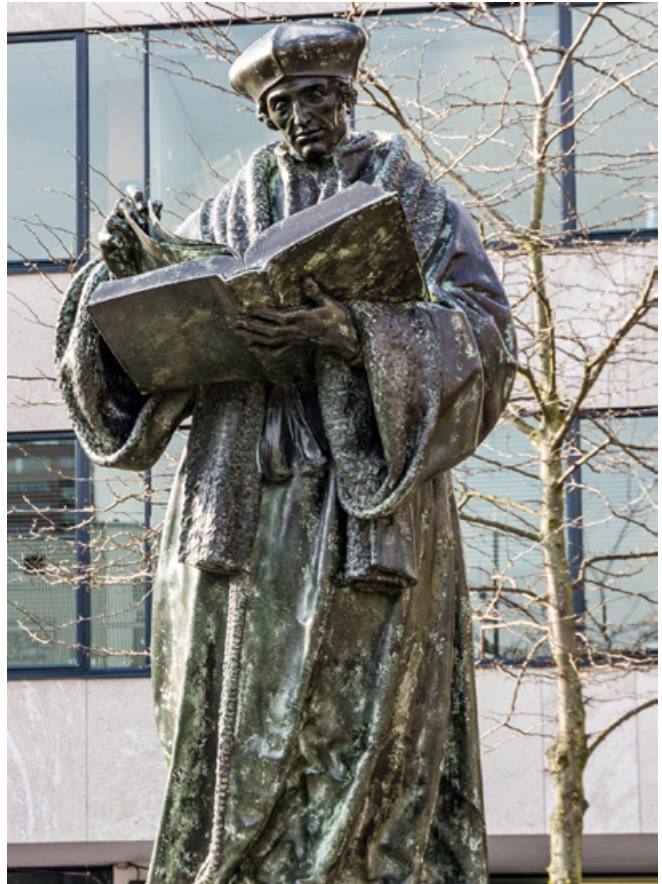
In het slothoofdstuk doet de auteur een oproep om in Christus tot een nieuwe eenheid te komen.

Luther en Rome. Een oecumenische visie op het conflict Rome-Reformatie, door drs. Martie Dieperink.

Uitgeverij Jongboek (onderdeel van Uitgeverij Royal Jongbloed). ISBN 978463184410.

Prijs € 13,97; aantal pagina's 123.

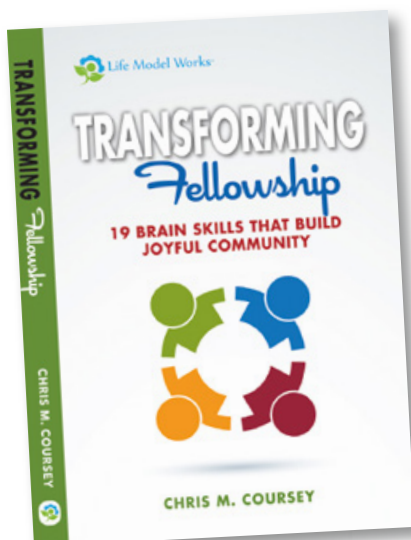
Piet Guijt, november 2016

Erasmus

19 Brain Skills That Build Joyful Community door Chr. M. Coursey

Relational brain skills change our lives and transform our relationships. Learn the 19 critical relational skills needed for resilience, peace and joy in every family and community. The Bible and brain science combine to show us active solutions we ordinarily overlook for personal and corporate transformation. Transforming Fellowship tackles the central issue that is destroying

the credibility of the Western Church. Our fellowship lacks the transforming power Jesus intended. Through Transforming Fellowship we each actively contribute part of Christ's character to one another. How we think, live and react changes at a basic brain level. Transforming Fellowship develops both deep love and relational skills.

Transforming Fellowship is as deeply spiritual as it is practical. Chris M. Coursey has seen his own life transformed by the kind of fellowship as described in this book. He has over 20 years experience as a pastor and relationship trainer using the Life Model. Chris is an international speaker and trainer in the 19 relational skills that form the heart of Transforming Fellowship. Chris, with his wife Jen and two sons, have made the 19 relational brain skills a way of life. <http://www.thrivetoday.org/nineteenskills.html> Engelstalig boek! 280 blz. Te bestellen via de webshop van promise €19,50 <https://stichting-promise.nl/alle-boeken/jim-wilder/19-brain-skills-that-build-joyful-community.htm>

Jesaja

“Tot in je ouderdom blijf Ik dezelfde, tot in je grijsheid zal Ik je steunen. Wat Ik gedaan heb, zal Ik blijven doen, Ik zal je steunen en beschermen” (Jesaja 46:4 - NBV).

Jesaja verzekert ons krachtig dat God ons, zolang we leven, door alle omstandigheden zal dragen. Wij zitten vaak boordevol angsten en zorgen, zelfs al heeft God ons in het verleden veel en daadkrachtig geholpen. We piekeren vaak over de toekomst, onze gezondheid, ontwikkelingen in de wereld, onze oude dag en kinderen of zelfs over dingen die nog veel onbelangrijker zijn. God zegt door Zijn Woord dat Hij onveranderd is, Hij zal ons steunen en beschermen, met andere woorden: “Ik ben verantwoordelijk voor je totdat je sterft en daarna”. Je bent van Mij, zoals een vader en moeder hun kinderen liefhebben en beschermen, zoveel te meer doet God dat met zijn kinderen. God blijft Dezelfde! Al verschillende jaren hebben we onze twijfels erover of we het (papieren) blad na 32 jaar met een geleidelijke afname van ons abonneebestand nog kunnen continueren. Maar ieder jaar maakt God ons duidelijk dat we in geloof verder mogen gaan. Hij zal ons steunen en beschermen. Hij blijft Dezelfde!

Hartelijk dank voor uw trouw, gebeden en giften.

Gerard Feller

Abonnement 2017

We mogen weer terugkijken op 2016 als een gezegend jaar. Wij hebben weer veel positieve reacties gehad op artikelen in ons kwartaalblad Promise over o.a.: de theïstische evolutie, kunstmatige intelligentie, bahá'í, complottheorieën, hedendaagse hekserij, alverzoening, identiteit en nog veel meer. Door de toenemende digitalisering verdwijnen er steeds meer bladen, maar wij willen voorlopig **naast** onze digitale versie van het blad (bladen online) zo lang mogelijk ook vasthouden aan een papieren versie. Dankzij de extra giften van enkele abonnees lukt dit steeds weer. **De abonnementsprijs voor 2017 blijft onveranderd op € 25,-.** Hiervoor krijgt u 4 keer het Promise Magazine op de mat en toegang tot de onlineversie (inmiddels 44 bladen!) en vele E-books en brochures.

Uw abonnement op Promise Magazine verloopt op 31-12-2016. U kunt het abonnement betalen op **twee manieren** door:

1ste manier:

door € 25,- over te maken op **rek. nr. NL10INGB0004906197 of NL58RABO03916.83.071** t.n.v. Stichting Promise te Oudewater onder **vermelding van adres en abonnement 2017.**

2e manier (deze heeft onze voorkeur!)

door als abonnee in te loggen op de website <http://www.stichting-promise.nl> (menu Magazine -> Inloggen/uitloggen)

- op de Profiel Pagina (waar u na inloggen terecht komt) kiest u voor het tabje 'Abonnement'
- klik op de knop om te verlengen en doorloop de stappen tot u op de pagina komt waar een bestelnummer staat vermeld. U kunt dan het abonnementsgeld overmaken zoals boven bij de eerste manier beschreven staat.

De knop om het abonnement te verlengen blijft zichtbaar tot de betaling in het systeem is geregistreerd.

Als u zich nog niet eerder als abonnee aangemeld heeft, kunt u dat doen op de website <http://www.stichting-promise.nl> via menu Magazine->Abonneren en dan Registratie, of door een email te sturen naar info@stichting-promise.nl met de vraag naar een gebruikersnaam en wachtwoord (die u, als u dat wilt, later weer kunt veranderen)

Stichting Promise, Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater. T: 0348-563359 (na 20 januari 2017)

Colofon

Het blad “Promise” is een uitgave van stichting Promise en verschijnt 4 maal per jaar.

Het doel van de stichting is de verkondiging van het evangelie van Jezus Christus.

De stichting tracht dit doel te bereiken door:

- a. Het toetsen van allerlei maatschappelijke en geestelijke stromingen en denkwijzen, vooral op medisch en sociaal gebied aan het Woord van God, de Bijbel.
- b. Het publiceren via het blad Promise” van geschriften en of bijbelstudies met bovengenoemd doel, dit tevens via audiovisuele middelen aan een zo breed mogelijk publiek.

De stichting is interkerkelijk en heeft als grondslag, zich daarbij alleen te laten leiden door de Bijbel, waarvan ze gelooft dat dit het geïnspireerde Woord van God is en alleen onfeilbaar gezag heeft.

We geloven dat God deze wereld zo lief heeft, dat Hij zijn Zoon gegeven heeft om onze straf op de zonde te dragen, opdat wij, indien we in Hem geloven eeuwig met Hem mogen leven en ook nu dagelijks Zijn aanwezigheid mogen ervaren. Door middel van diverse activiteiten van de stichting willen we deze boodschap uitdragen

Redactie

Gerard Feller, Oudewater
drs. W.J. Pijnacker Hordijk, Delft
drs. Piet Guijt, Zoetermeer

Comité van aanbeveling

Ds. Orlando Bottenbley
Drs Martie Dieperink
Drs Bert Dorenbos
Drs MartienJan de Haan
Prof. dr. Ir. Henk Jochemsen
Dhr. Hans L.J. Keijzer
Prof.dr. Martjan Paul
Drs Chr. Steyn
Dhr. Teun Stortenbeker
Dhr Feike ter Velde
Ds dr. Paul J. Visser
Drs Jef de Vriese (België)
Drs Téó v.d. Weele
Dr. Jim Wilder (U.S.A.)

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen is voor de auteur en/of de redactie

Vormgeving DUO-ontwerp, Utrecht

Druk Boom + Verweij grafiservices, Mijdrecht

ISSN: 1383-0295

verschijnt 4 x per jaar

Abonnement 2016: € 25,- per jaargang (inclusief abonnement online)

Abonnement online 2016: € 12,- per jaargang

St.Promise

Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater
Tel. 0348 - 563359
e-mail: info@stichting-promise.nl
internetpagina: www.stichting-promise.nl
IBAN ING: NL10INGB0004906197
BIC ING: INGBNL2A

IBAN Rabobank: NL58RABO03916.83.071
BIC Rabobank: RABONL2U

Buiten Nederland is alleen een abonnement online mogelijk

St.Promise

Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater
Nederland

Losse nummer € 4,-

9 771383 029001